

ΤΟΜΟΣ Β'. ΟΞΦΟΡΔΗ
ΔΡΑΜ ΩΣΤΕ ΕΚΑ-
ΣΤΟΝ ΑΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑ-
ΘΙΣΤΑΤΑΙ ΚΡΕΙΣΣΟΝ
ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΗΜΕΡΟΝ,
ΑΥΤΟ ΕΙΝΕ ΠΡΟΟΡΙΣ-
ΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Σύγγραμμα τριμηνιαίως εκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

ΤΕΤΧΟΣ Η'. ΟΚΤΩΒΡ.
ΤΥΠΑΡΧΟΤΣΙ ΘΡΙΑΜ-
ΒΟΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ
Η ΟΥΣΙΑ ΕΙΝΕ ΗΤ-
ΤΑ ΚΑΙ ΗΤΤΑΙ ΤΩΝ
ΟΠΟΙΩΝ Η ΟΥΣΙΑ
ΕΙΝΕ ΘΡΙΑΜΒΟΣ.

Ἐρευνα

5 ΔΡΑΧΜΑΙ ΚΑΤ' ΕΤΟΣ.]

Oxford, 1905.

[ΚΑΤ' ΕΤΟΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 5.]

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

21 Σεπτεμβρίου.

Οἱ Τάιμς τοῦ Λονδίνου εἶνε ἡ συντηρητικωτάτη τῶν ἐφημερίδων καὶ τὸ ἰσχυρότατον τῶν δισεκατομμυριούχων ὀργάνων τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ὅτι ἀπὸ τίνος δημοσιεύει ἄρθρα τοῦ Τολστόη καταλαμβάνοντα ἕκαστον ὀλόκληρον σελίδα τοῦ φύλλου—ἄρθρα κεραυνοβόλα κατὰ τοῦ καθεστῶτος—ἀνατρεπτικὰ θεσμῶν καὶ παραδόσεων, κηρύσσοντα τὴν ἄρδην μεταβολὴν τῶν βάσεων τῆς κοινωνίας, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονός εἶνε δηλωτικὸν δύο ἀληθειῶν, πρῶτον ὅτι τὸ τέλος τῆς κεφαλαιοκρατίας δὲν ἀπέχει πολὺ, δεύτερον ὅτι εἰς χαρακτήρ οἶος ὁ τοῦ μεγάλου ῥώσσου ἀσκεῖ ἰσχύν μεγαλητέραν ἐνὸς στόλου. Ἡ Ῥωσσία δύναται νὰ ὑφίσταται ἡτταν κατόπιν ἡττης, ἀλλ' ἐφ' ὅσον δύναται νὰ παράγῃ χαρακτήρας ὡς ὁ Τολστόης εἶνε νικήτρια.

Ἐλάβομεν τὸ ἐξῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄτυχῆς λογίζομαι μὴ δυνηθεὶς μέχρις ἔσθρας νὰ ἀυξήσω τοὺς συνδρομητὰς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἵνα οὕτω καὶ τὸ φορτίον σας ελαφρώσω κατὰ τι καὶ τὸν κύκλον τῆς εὐεργετικῆς ὑμῶν δράσεως ἐπεκτείνω τὸ ἐπ' ἐμοί. Πολλοὺς ἐπισκέψθην τῶν γνωστῶν μοι, ἀλλὰ τοὺς εὖρον ὄλους ἀπαθεῖς. Καὶ ἐὰν τὸ τοιοῦτο εἶνε δυσάρεστον εἰς ἐμὲ φαντάζομαι ὑμεῖς πόσον θὰ θλίβεσθε ὅστις καταβάλλετε τόσοις κόποις καὶ ὑφίστασθε τίς οἶδε ὑποίας θυσίας—καὶ ἐντούτοις γενικῶς δὲν ἔχετε τόσοις ἀναγνώστας ὅσους ἤξιζε τὸ περιοδικόν. Σὰς βλέπω μὲ τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς μου. Μοὶ φαίνεσθε ὡσεὶ ἄνθρωπος ἰστάμενος ἐπὶ θελκτικῷ τινος λόφου ἔχοντος λαμπρὸν ὀρίζοντα ἐνῶ κάτω τὸ πᾶν ἡρεμεῖ καὶ ἀσμενίζει ἐν τῇ ἀβελησίᾳ του. Σὰς ἀκούω, πλήρη ἐνθέου πυρὸς ἀναφωνοῦντα: "Ἀδελφοί μου ὑψώθητε· δότε μοι τὴν χεῖρα του ἕκαστος καὶ σὰς ἀναβιβάζω ἐδῶ ἔνθα ὁ ὀρίζων εἶνε ἕξοχος καὶ θεῖος." Εἶνε ἴδιον τῆς εὐγενεὺς ὑμῶν φύσεως τοῦτο, καὶ δὲν δύνασθε ἄλλως ἢ οὕτω νὰ πράξετε. Ἄλλ' οἶμοι πρὸς τίνας φωνεῖτε; Πρὸς τὸν λαόν; Ἐχει ὁ λαὸς μας ὄρα ἵνα ἀκούῃ καὶ ὄμματα ἵνα βλέπῃ; Ἐπισκέψθητε, νομίζω, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰ περίχωρα αὐτῆς καὶ ἄλλας πλησίον πόλεις καὶ εἶνε περιττὸν νὰ δόσω ὑμῖν εἰκόνα τῆς ἀθλιότητος τοῦ λαοῦ, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ χύσῃ τις δάκρυ ὅσάκις ἀναλογίζεται τὸ σκότος καὶ τὴν πενίαν τῆς πλειονότητος. Ἡ πενία διατηρεῖ τὸ σκότος καὶ τὸ σκότος διατηρεῖ τὴν πενίαν καὶ οὕτω ὁ Ἕλληνας ἀδυνατεῖ νὰ ποθήσῃ μὀρφωσῆν, ἀδυνατεῖ ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ἐὰν οἱ πλούσιοι μας δὲν ἦσαν λίαν δέσμοι εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ χρήματος ἢ ὥστε νὰ διακρίνωσιν ὅτι τὸ γένος καλεῖ αὐτοὺς εἰς θυσίας δὲν θὰ εὐρισκόμεθα εἰς τὸν φαῦλον κύκλον εἰς ὃν εὐρισκόμεθα. Οἱ πλούσιοί μας ὄχι μόνον ἀδυνατοῦσι

νὰ διακρίνωσιν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅσάκις τις αὐτῶν τὸ διέκρινε δὲν ἔσχε τὴν δέουσαν ἀντίληψιν ὅπως δόσῃ τὸ χρήμα τοῦ εὐστόχως. Ἔργα ζωτικῆς σημασίας ὡς ἡ ΕΡΕΥΝΑ εἰσὶ δι' αὐτοὺς ἀκατανόητα. Ἐννοοῦν μόνον νὰ δίδωσι διὰ σχολεῖα προωρισμένα νὰ παράγωσι χρηματιστὰς, ψευδοπατριώτας καὶ εὐπαιδευτοὺς πανούργους ἢ διὰ νοσοκομεῖα ἀφ' ὧν νὰ σιτίζωνται ἔποιοι ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀτυχῶν νοσηλευομένων. Ἄλλὰ πρὸς ἐμπέδωσιν ἔργων προωρισμένων νὰ δημιουργήσωσιν ἀνθρώπων ἠθος ἐξ οὗ καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ὁ ἀληθῆς πατριωτισμὸς καὶ ἡ μάθησις καὶ ἡ ὑγεία ἀπορρέουσι, δὲν ἐννοοῦν νὰ δόσωσι. Καὶ ὁμιλῶ περὶ τῶν ἐκλεκτοτέρων πλουσιῶν μας διότι εἶνε ὄλος μάταιον νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς πλειονότητος αὐτῶν οἷτινες ὑπόπτου προελεύσεως ὄντες σχεδὸν μισοῦσι τὴν ἀλήθειαν, φοβοῦνται τὸ φῶς καὶ λατρεύουσι τὸ ἐγὼ των. Οἱ τοιοῦτοι ὄχι μόνον ἀρνούνται νὰ ὑποστηρίξωσιν, ἀλλὰ καὶ τυρβάξουσιν νὰ ὑπονομεύωσιν, εἰ δυνατόν, τοὺς εὐγενεῖς ἐκείνους ἄνδρας οἷτινες θυσιάζουσι τὸν βίον των ὅπως διαφωτισθῇ ἡ κοινωνία. Πλείστοι ὁμογενεῖς οὗς ἐπισκέψθην διὰ νὰ τοὺς ἐγγράψω, καὶ οἷτινες συγκατένευσαν νὰ ρίψωσι βλέμμα ἐπὶ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ μοὶ εἶπον "καλὸν περιοδικὸν ἀλλ' οὐχὶ δι' ἡμᾶς." Δὲν εἶνε δι' αὐτοὺς διότι ἐλησμονήσατε ἐπιμελῶς τὸ πρὸς αὐτοὺς θυμίαμα καὶ τοὺς ἐπαίνοους εἰς αὐτοὺς ἀργυράνητοι δημοσιογράφοι τοὺς ἔχουσι συνειθίσει. Ἐνεῦθεν οἱ πλείστοι τῶν πλουσιῶν μας ἐν ἔχουσιν ἰδεῶδες: νὰ ἀυξάνωσι τὴν περιουσίαν των καὶ νὰ ἀφίνωσιν υἱοὺς ξάνα ἢ ἀσκούς πεφυσιωμένους. Τὸ ἰδεῶδες των τοῦτο τὸ πραγματοποιῶσιν οἱ υἱοὶ των γίνονται ὄντως ἀτάξιοι τῶν ἀγενῶν μεθόδων δι' ὧν οἱ πατέρες των ἠγρευσαν τὰς περιουσίας των. Τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι ὁ λαὸς ὑπνωτίζεται καὶ ἀποτυφλοῦται. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ χαλαρώσῃ τις τὰ προσπαθείας του πρὸς ἀφύπνισιν καὶ ἀνάμψιν. Τὸ περιοδικόν σας εἶνε σπουδαιότητος κολοσσιαίας ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ δὲν θὰ παύσω συντελῶν τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἐπαύξεισιν τῶν συνδρομητῶν του διὰ νὰ καταστῇ μηνιαῖον. Δὲν θὰ μὲ ἀποθαρρύνῃ ἢ ἀπάθεια καὶ ἡ τύφλωσις τῶν πλουσιῶν οὐδέ ἡ νάρκη τοῦ λαοῦ. Θὰ εἶμαι εὐτυχῆς ἐὰν ποτε ἡ Θεῖα Πρόνοια μὲ ἀξιώσῃ νὰ θλίψω τὴν χεῖρα σας καὶ συγχωρήσατε με διὰ τὴν τόλμην τὴν ὁποίαν λαμβάνω νὰ σὰς παρακαλέσω ὅπως μοὶ ἀποστείλετε τὴν φωτογραφίαν σας. Τὸ ἄρθρον περὶ ἀνωτέρου ἔρωτος ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ τοῦ Ἰουλίου ἐπλήρωσε τὴν ψυχὴν μου ἠδονῆς καὶ γοητείας διότι μοὶ ἀνέμνησεν ἡμέρας διακαοῦς φιλίας ἧς τὰ χρονικὰ δὲν ταρασσούν τὴν συνειδήσιν μου καὶ ἦν ἀφότου ἀνέγνωσα τὸ ἄρθρον σας θεωρῶ μὴ τερματισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πεφιλημένου προσώπου. Μοὶ ἀπεκαλύψατε ὅτι δὲν ἦτο θνητὴ ἐκείνη μεθ' ἧς συνεδέθη δι' ἔρωτος θερινῆν τινα ἐσπέραν παρὰ τὸν Βόσπορον νεαρώτατος ἔτι, τῇ ἐπαύριον τῆς ἀπὸ τὴν Μεγάλῃν τοῦ Γένους Σχολῆν ἀποφοιτησεῶς μου. Ἐπεθύμουν νὰ μου ἦτο δυνατόν τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ καταστήσω ὑμᾶς κοινωνὸν τῆς μυστηριώδους καὶ γοητευτικῆς ἐκείνης ἐσπέρας. Αἱ θεριναὶ ἐσπεραὶ τοῦ Βόσπορου πάντοτε ἔχουσι μυστήριον καὶ γοητείαν. Πᾶσα κίνησις τῆς

ἡμέρας παύει, ὁ ρόυς τῶν βενμάτων σταματᾷ, τὰ ἄστρα σελαγίζουσι ἐπὶ τοῦ στερεώματος, ἡ σελήνη ὠχρὰ ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς Ἀνατολῆς προβάλλει καὶ ὑπὸ τὸ φῶς αὐτῆς κατοπτρίζονται εἰς τὰ κρυστάλλινα καὶ διαυγῆ ὕδατα πυργίσκοι μεγάρων, παράκτια περίπτερα καὶ ῥωμαντικά καλλιμάρμαρα ἀνάκτορα. Ἡ κόπη ἐκσπῶσα τοὺς λευκοὺς αὐτῆς ἀφρούς, πίπτει τέλος καὶ αὐτὴ ἀκουσίως ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐρέτου καὶ παραδίδεται ὁ ἄνθρωπος εἰς βεμβασμὸν μεταρσιώσεως οἰοῦν ἀναμένων ἀπὸ τὸ βάθος τῆς σιγῆς τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου τῶν αἰώνων. Ἀγαπᾷ τις τὸ πᾶν αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ ἐπανέρχεται μὲ νέον τι σθένος εἰς τὴν πεζότητά τοῦ καθημερινοῦ βίου μετὰ τὸ θεσπέσιον τοῦτο βᾶπτισμα εἰς τὰ νάματα τῆς ἀοράτου πραγματικότητος. Ὑπὸ τοιαύτους αἰώνους ἐσπάρη ἐν τῇ ψυχῇ μου ὁ ἀνώτερος ἔρωσ καὶ εἶμαι εὐγνώμων εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ἣτις μὲ διαβεβαίωσεν ὅτι δὲν ἐσπάρη ἐπὶ ματαίῳ. Ὅντως εἶνε αἰώνιος ὁ ἀνώτερος ἔρωσ.

Τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν δημοσιεύομεν ὡς δείγμα τῶν πολλῶν ἃς λαμβάνομεν πανταχόθεν διηλεκτικῶς καὶ αἰτινες διατηροῦσι τὴν ἐμμονὴν μας εἰς τὸ ἐπιμόχθον ἔργον μας. Κατὰ τὸ προηγούμενον ὅπερ καθιερώσαμεν θὰ δημοσιεύσωμεν τινὰς τῶν ἐπιστολῶν τούτων εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου. Ἡ νῦν δημοσιευομένη χρησιμεύει εἰς ὑπόμνησιν τῶν δυσχερειῶν ὑφ' ἃς διεξάγομεν ἔργον εὐρύτατα καὶ βαθύτατα ἐκτιμώμενον, καὶ ἡ ὑπόμνησις αὕτη εἶνε ἐπίκαιρος ἀκριβῶς τώρα ὅτε ἐπείγει νὰ παρακαλέσωμεν τοὺς συνδρομητὰς καὶ ὑποστηρικτὰς μας νὰ ἀνανεώσωσι τὴν ἐγγραφὴν τῶν διὰ τὸ 1906. Αἱ δυσχερεῖαι μας καὶ αἱ θυσίαι μας εἶνε τόσῳ μεγάλαι ὥστε ἐπαναλέγομεν ἂν δὲν μᾶς ἤρχοντο διηλεκτικῶς ἐπιστολαὶ ἐνθαρρύνουσαι ἡμᾶς διὰ τοῦ τόμου ὃν δεικνύει ἡ ἄνωθι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, θὰ ἐκρίνομεν δικαίωμά μας ν' ἀποσυρθῶμεν καίοντες, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἡ Σίβυλλα, τοὺς τόμους οὓς προσφέρομεν εἰς τὸ γένος. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὑπάρχει τοιαύτη μειονότης ἱκετεύουσα τὴν ἀφοσίωσίν μας εἰς τὸ ἔργον δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ τὸ ἐγκαταλείψωμεν οἰαδήποτε καὶ ἂν ἀπειληθῆ ἐξάντλησις. Ταῦτοχρόνως ἐπείγει νὰ ἀποτείνωμεν ἅπαξ ἔτι θερμὴν ἐκκλήσιν εἰς τοὺς δυναμένους νὰ ὑποστηρίξωσι μεγάλα ἔργα χρηματικῶς, νὰ προσέλθωσιν ἡμῖν ἄρωγοι ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως, ἐν τῇ φράσει τῆς ἄνωθι ἐπιστολῆς, ἐλοφρῶσωσι τὸ φορτίον μας. Καίτοι ἡ ἐκφραζομένη ἡμῖν πανταχόθεν ἐκτίμησις εἶνε βαθεῖα καὶ ἐνθαρρυντική, ἡ χρηματικὴ ὑποστήριξις εἶνε ἀνεπαρκής, καὶ ἂν παύσῃ τὸ ἔργον μας θὰ παύσῃ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς χρηματικῆς ἐξάντλησεως, ὅτε ἡ ἐκτίμωσα αὐτὸ μειονότης δὲν θὰ αἰτιᾶται ἡμᾶς ἀλλὰ τοὺς ἀποστέργοντας νὰ μᾶς ὑποστηρίξωσι χρηματικῶς. Αἱ ἀπλαῖ συνδρομαὶ τῆς μειονότητος δὲν ἀρκοῦσι καὶ ἐδέησε μέχρι τοῦδε ὀλόκληρος περιουσία νὰ καταναλωθῆ πρὸς συντήρησιν τοῦ ἔργου. Ἄλλ' ἂν ἡ δέουσα ὑποστήριξις ἐδίδετο τώρα, τὰ περιοδικὰ θὰ καθίστατο μηνιαῖον, ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν θὰ ἤξανε καὶ ἡμεῖς θὰ ἠδυνάμεθα τότε, ἀπηλλαγμένοι πλέον βάρους, νὰ παράσχωμεν ὑπέρτερα τῶν προσδοκιῶν καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ὑποστηρικτῶν μας. Δύο ὁμογενεῖς ἐν Λονδίῳ προσέφεραν ἡμῖν διακόσια φράγκα ἕκαστος ἐτησίως, ἡ χίλια φράγκα ἐφάπαξ, ἀρκεῖ νὰ γίνῃ ἡ ΕΡΕΥΝΑ μηνιαῖον περιοδικόν. Ἄλλὰ διὰ νὰ γίνῃ μηνιαῖον ἀπαιτοῦνται ἄλλοι τοὐλάχιστον δεκαοκτὼ γενναῖοι ὡς οἱ δύο ἐν Λονδίῳ ἐκτιμῆται τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Ποῦ εὐρίσκονται αἱ δεκαοκτὼ αὐταὶ ψυχαὶ ἀγνωστοῦμεν, ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἔτι ἐμφορούμενοι ἀπὸ τὴν ζῶσαν ἰδέαν ὅτι ἔχοντες χρήματα ἔχουσιν εὐθύνην ὡς ταμίαι τῆς Θεῆας Προνοίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἔργων αὐτῆς. Εἰς αὐτοὺς, εἴτε δεκαοκτὼ εἴτε ὀλιγωτέρους, ἡ ΕΡΕΥΝΑ ποιεῖται τὴν τελευταίαν ἐκκλήσιν αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀνανεώσεις τῶν ἐγγραφῶν διὰ τὸ 1906 καθικετεύομεν τοὺς συνδρομητὰς καὶ ὑποστηρικτὰς μας νὰ μὴ ἀναβάλωσι ποσῶς ἀλλὰ νὰ σπεύσωσι. Δὲν ἔχουσιν ἰδέαν τῶν δυσχερειῶν ἃς δημιουργοῦσιν ἡμῖν ἀναβάλλοντες. Μία ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ δαπάνη εἰς ἣν μᾶς ἐξαναγκάζει ἡ ἀναβολὴ διότι καθίσταται ἐπάναγκες νὰ τυπῶνωμεν καὶ στέλλωμεν ταχυδρομικῶς ὑπομνήσεις πρὸς ἀνανέωσιν, εἶνε δὲ περιττὸν νὰ ἐξηγήσωμεν ὅτι ἡ ἐκτύπωσις ὑπομνήσεων καὶ τὰ ταχυδρομικὰ ἀποτελοῦσι μεγάλην δαπάνην. Ταύτης, καὶ πολλῆς ἄλλης ἀνωμαλίας, θὰ μᾶς ἀπήλλασσον οἱ ἀνανεοῦντες ἄνευ ἀναβολῆς, συνδρομηταί, ὑποστηρικταὶ καὶ ἰδρυταί.

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ δύναται νὰ καυχῆθῃ διὰ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τῶν ἑκατομμυριούχων συνδρομητῶν της, ὁ κ. Ὀθων Σταθάτος, ἀφιέρωσεν ἐν ἑκατομμύριον ὑπὲρ τῆς παιδείας. Τὸ καύχημα ἡμῶν εἶνε ἔτι μείζον καθ' ὅσον ἡ ΕΡΕΥΝΑ ὑπέδειξε πρὸ ἐνὸς ἔτους σύστημα ἐθνικῆς παιδείας πρὸς ὃ οἱ ὄροι τῆς δωρεᾶς τοῦ συνδρομητοῦ μας εὐρίσκονται ἐν ἰκανῇ ἀρμονίᾳ, ὡς θὰ ἀντιληφθῆ ὁ ἀναγνώστης μελετῶν τὰ ἄρθρα μας ἀπὸ τὸ τεῦχος τοῦ Ἰουλίου 1904 μέχρι τοῦ τεύχους τοῦ Ἀπριλίου 1905. Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ἰανουαρίου 1905 διατυποῦμεν (σελίς 69) σχέδιον γεωργικῆς καὶ ναυτιλιακῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ ὑποδεικνύομεν κέντρα ἀναλόγως τῶν γεωργικῶν καὶ ναυτικῶν περιφερειῶν. Ὁ κ. Σταθάτος ἰδρύει ναυτικὴν Σχολὴν ἐν Ἰθάκῃ ἣτις ὡς ναυτικὴ νῆσος εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἀρμοδίον κέντρον. Εἰς τὸ σύστημα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, τὰ ἐκπαιδευτικὰ ταῦτα κέντρα χαρακτηρίζονται ὡς πανεπιστήμια, καὶ ἡ ἐπιμελὴς μελέτη τῶν ἄρθρων μας δύναται νὰ ἀποδείξῃ τὸν χαρακτηρισμὸν μας ὡς προσφῶν καὶ λογικῶν. Ἐν τούτοις οὐδὲν κωλύει νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ σχολὴ τοῦ κ. Σταθάτου εἶνε προωρισμένη ὡς πυρὴν τοῦ πανεπιστημίου οἷον φαντάζεται αὐτὸ ἡ ΕΡΕΥΝΑ. Ἡ Ἰθάκη οὕτω θὰ ἴδῃ τὴν πραγματοποίησιν παλαιοῦ ὀνείρου περὶ ἰδρύσεως ἐν αὐτῇ πανεπιστημίου. Ἦτο, ὡς γνωστὸν, τὸ ὄνειρον τοῦ Καποδίστρια, τοῦ Κοραῆ, καὶ τῶν δύο μεγάλων ἀγγλῶν φιλελλήνων Γύλφορντ καὶ Βόουεν, νὰ καταστή ἡ ὀμηρικὴ νῆσος πανεπιστήμιον. Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ κ. Σταθάτος μελετᾷ περαιτέρας δωρεᾶς ἐν τῇ αὐτῇ διεύθυνσει καὶ κλίμακι. Ὁμολογητέον ὅτι τὰ ἀναμένοντα ἐπὶ ἑκατομμύρια τοῦ Δόμπολη δὲν δύναται νὰ εὐρωσιν εὐστοχῶν χρησιμοποίησιν πρὸς ἰδρύσιν ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου εἰμὴ ἀφιερούμενα εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ εἰρημένου καποδιστρίου ὀνείρου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀρμοδίου πεφωτισμένου προσώπου. Ὁ Ὀμηρος ἐδημιούργησε τὸ ἑλληνικὸν γένος. Ἡ ὀμηρικὴ νῆσος καὶ οἱ ἑκατομμυριῶχοι της προώρισται νὰ τὸ ἀναδημιουργήσωσιν ἀρκεῖ οὗτοι νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς εὐθύνης των. Πρῶτος ἰθακήσιος ἑκατομμυριῶχος, ὁ συνδρομητῆς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ κ. Ὀθων Σταθάτος τονίζει τὸ βιονομικὸν ἀξίωμα ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἔχειν ἔγκειται εἰς τὸ δίδειν ὅτι τὸ δίδειν εἶνε ἔχειν ὅτι ὅσῳ περισσότερα δίδεις τόσῳ περισσότερα ἔχεις.

Ὅπου ἂν εὐρεθῆ ὁ γλύπτης ἀκούει φωνὴν ἢ οἱ ἄλλοι ποσῶς δὲν ἀκούουν. Ὁ τόνος τῆς ἤρεμος, ἐν μέρει κελεύει, ἐν μέρει ἱκετεύει, καὶ λέγει αἰθεὶς καὶ αἰθεὶς εἰς τὸ οὐρ τοῦ τεχνίτου. «Φίλε γλύπτα μὴ ἀναβάλλῃς. Σπεῦσε λάβε τὴν σμίλην καὶ ἐλθὲ νὰ κρημνίσῃς τῆς εἰρκτῆς μου τὸ τεῖχος. Αἰῶνας αἰώνων σὲ ἀναμένω δεσμία. Ζοφερὰ καὶ βαβῆ, παγερὰ ἐντὸς τοῦ μαρμάρου, ποθῶ νὰ ἴδῃ τὴν καλλονὴν μου τὸ φῶς. Σπεῦσε λάβε τὴν δεξίαν σου σμίλην καὶ θὰ ἴδωσιν ἄγαλμα τέλειον οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἐν ἀφάτῳ ἐκστάσει.

Ὡς ὁ γλύπτης, ἀκούω πολλάκις ἐγγυὲς εἰς τὸ οὐρ μου φωνὴν ἣτις λέγει σαφῶς ἐν ἀλγεινῇ μελωδίᾳ, μὲ τόνον λαλιᾶς ἀρισμένως γνωστῆς μου. «Δὲν θὰ μὲ ἐλευθερώσῃς; Ἀναμένω, ἀναμένω. Εἶνε ἀφόρητον τῆς εἰρκτῆς μου τὸ σκότος· βαθύτερον τάφου, σιγηλοτέρου ἄδου, ἐρέβους πυκνότερον. Τῆς Κλωθοῦς αἱ βουλαὶ ἔτι καὶ νῦν μὲ τυλίπσουσιν καὶ μὲ σφίγγουν φρικτὰ· ἀναμένω, ἀναμένω. Μὴ βραδύνης νὰ μ' ἐλευθερώσῃς καὶ θὰ ἴδῃς ἐκ τοῦ σκότους προκύπτοντα, ποῖον; Σε αὐτὸν ἐντελῆ, νικητὴν ὅλος μέλλεις νὰ εἶσαι.»

Η ΑΝΩΤΕΡΑ ΦΙΛΙΑ.

[* Ἀρθρα δύο.]

Α΄.

Τὸ ἀγαπᾶν ἀναπτύσσει τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ δημιουργεῖ φιλόπονα ὀρμέμφυτα. Τὸ ἀγαπᾶν σημαίνει ἀφυσίωσιν καὶ αὐταπάρησιν. Δύο φίλοι ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἐν τοιοῦτῳ πνεύματι ἀποτελοῦσιν ὀλόκληρον τὴν Ἀνθρωπότητα. Ἐκάτερος ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἀνθρωπότητα ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ ἑτέρου. Ἡ φιλία εἶνε δύναμις πρώτου μεγέθους καὶ εἶνε εὐδαιμονία ἀνεκλάλητος ἢ ὅμως μόνον ὅστις θὰ ἐθυσίαζεν ἑαυτὸν ἐν δεδομένη στιγμῇ χάριν τῆς Ἀνθρωπότητος δύναται νὰ αισθανθῇ, διότι ὁ τοιοῦτος μόνος δύναται νὰ εἶνε φίλος—ἔτοιμος δηλαδὴ νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ φίλου τοῦ ὅστις δι' αὐτὸν ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἀνθρωπότητα. Τὰς φιλίας πάντοτε οἱ τύραννοι—δηλαδὴ οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἀνθρωπότητος—τὰς ἐφοβήθησαν. Εἶνε περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι ὅσω πρόχειρος εἶνε ἡ λέξις φιλία εἰς τὰ χεῖλη πάντων τόσω σπάνιον εἶνε τὸ φαινόμενον τῆς ἀληθινῆς φιλίας ἢ ἀποκαλῶ ἀνωτέραν ἵνα διακρίνω αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κατώτερον ἐκείνο εἶδος τῆς φιλίας ἣτις βασιζέται ἐπὶ ὑπολογισμοῦ ἢ φιλαυτίας, ἢ οἰασδῆποτε ἄλλης μὴ εὐγενοῦς βλέψεως. Ἡ κατώτερα αὕτη φιλία εἶνε ἡ ἐπικρατοῦσα, εἶνε ἡ τρέφουσα τὸ πνεῦμα τῆς ὀπισθοδρομήσεως, διότι ἀναπτύσσει τὴν πανουργίαν καὶ δημιουργεῖ ἐνοστικὰ ἀπαθείας. Ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου στηρίζει τὸν θρόνον του ἐπ' αὐτῆς τῆς φιλίας. Ἡ ἀνωτέρα φιλία ἐὰν ἐπικράτει θὰ τὸν ἀνέτρεπεν. Εἶνε ἐκτάκτως ἐνδιαφέρουσα μελέτη ἢ ἔρευνα τῶν ἐπιδράσεων ἃς ἔσχεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἢ ἀνωτέρα φιλία, καὶ τῶν ἐπιδράσεων ἃς προώρισται ἐν τῷ μέλλοντι ν' ἀσκήσῃ ἀναζωογονουμένη καὶ καλλιεργούμενη. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἰδίως ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ ἀνωτέρα φιλία ἦτο θεσμός. Βραδύτερον ἔπαθεν ἀμαύρωσιν καὶ ἐκλειψιν, καὶ ὀπουδῆποτε ὑπῆρχε κατεδιώκετο. Σήμερον δίδει σημεῖα ἀναστάσεως. Ἡ Ἀμερικὴ ἤδη ἐγέννησε τρεῖς μεγάλους κήρυκας τῆς ἀνωτέρας φιλίας τὸν Ἐμερσον, τὸν Οὐίτμαν καὶ τὸν Τορῶ. Ὁ Ἐμερσον ἔγραψεν ἀξιοσημείωτον ἔργον περὶ φιλίας. Ἐὰν θέλῃς, λέγει νὰ ἔχῃς ἀληθινὸν φίλον, εἰς μόνον τρόπον ὑπάρχει πρὸς τοῦτο ὁ ἐξῆς:—ἔσο ἀληθινὸς φίλος. Ἡ φιλία εἶνε ἀμοιβαία ἀγάπη, τί ἄλλο δὲ εἶνε ἀγάπη εἰμὴ ἢ ἀντανάκλασις ἀξίας τινος ἢ κέκτηται ὁ ἀγαπώμενος; Τὸ πρόσωπον Α ἀγαπᾶ τὸ πρόσωπον Β διότι τὸ πρόσωπον Β κέκτηται μίαν ἀξίαν ἐλκύνουσαν τὴν ἰδωσυστασίαν τοῦ προσώπου Α, ὅπερ καίτοι ἔλκεται, δυνατόν νὰ ἀγνοῇ ἐντελῶς τὴν ἔλκυσαν αὐτὸ ἀξίαν. Ἡ ἐνδοτέρα ἐκείνη ἀξία φέρει τοὺς φίλους ἀπροσκλητῶς ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Θεῖω δικαίω δύο ἀληθινοὶ φίλοι συναντῶσιν ἀλλήλους δυνάμει τῆς ἐλκτικῆς ἀξίας ἢ ἑκάτερος κρύπτει. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολλάκις δύο πρόσωπα ἀγόμενα ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας φιλίας ἀλλάσσουν τὰ ὀνόματά των. Ἀνταλλάσσουν νέα ὀνόματα ὡσαυτὴν ἤθελον νὰ διαπιστώσωσιν ὅτι ἐν τῷ φίλῳ του ἑκάτερος ἀγαπᾶ τὴν προσωποδοφόρον ψυχὴν μετ' ἧς συνδέεται διὰ μυστηριώδους τινος ταυτότητος. Νυχθημερὸν ὅλοι ὀνειρευόμεθα τὴν ἀνωτέραν φιλίαν ὡς τὸ ὑπατον ἀγαθόν, καὶ μολοντούτο ἀπαρνούμεθα αὐτὴν ὅταν συναντηθῶμεν μετὰ τῶν καθημερινῶν γνωρίμων μας οὓς ὅμως ἀποκαλοῦμεν φίλους οἰονεὶ συνεπιεία τῆς δύψης ἢ ἀισθανόμεθα διὰ τὸ ἐκλαμπρον ἡμῶν ὀνειρον. Ἀληθῶς αὐτὸ τὸ ὀνειρον εἶνε τὸ ἀπόρητον τοῦ Σὺμπαντος. Δὲν ὀμιλοῦμεν πολὺ περὶ τῆς ἀνωτέρας φιλίας, ὀλίγιστα δὲ ἐγράφησαν, ἀλλὰ παντοῦ οἱ στοχασμοὶ ὅλων μας εἶνε πλήρεις τοῦ

γοητευτικοῦ ὀνειρου μας. Οἷα δὲ ἀντίθεσις! Λέγομεν ὅτι ὁ δεῖνα εἶνε φίλος μας ἐννοοῦντες μὲ τοῦτο ὅτι ἀπλῶς δὲν εἶνε ἐχθρὸς μας. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ μὴ εἶνε τις ἐχθρὸς μας διὰ νὰ θεωρηθῇ φίλος μας. Ἡ οὐσία τῆς φιλίας εἶνε στοργή, ἀνοικτότης, ὀλοκληρότης, ἐμπιστοσύνη καὶ συναφοσίωσις εἰς μέγα τι ἰδεῶδες. Ἐν ᾧ μέτρῳ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐφίστανται ὡς συστατικὰ τῆς φιλίας δύο προσώπων, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ φύλου, ἐν αὐτῷ τῷ μέτρῳ ὁ βίος τῶν δύο αὐτῶν προσώπων εἶνε θεῖος καὶ θαυματουργός. Δυνάμεθα ἀλανθάστως νὰ εἴπωμεν ὅτι βᾶσις τῆς ἀνωτέρας φιλίας εἶνε ὁ ἑκατέρωθεν θαυμασμός τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐν τῇ ψυχῇ ἑκατέρου. Τὸ αἰσθημα αὐτὸ ὑπηγόρευσε λίαν ἐνδιαφέροντα ἔθιμα ἐν ταῖς κοινωνίαις τοῦ παρελθόντος—ἔθιμα ἐκδηλούμενα ὡς περιεργότατα ἐμβλήματα καὶ ἐπισφραγίσματα αἰωνίας ἀγάπης. Ἀκόμη καὶ παρὰ τοῖς μᾶλλον ἀρχεγόνοις καὶ δὴ ἡμιαγρίοις λαοῖς τοιαῦται φιλίαι προεκάλεον σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν. Ἄλλ' ὡς προεῖπον, ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἦτο ὁ ζωογόνος ἥλιος τῆς ἀνωτέρας φιλίας ἣτις τότε ἦτο θεσμὸς ἀνεγνωρισμένος καὶ ἐνθαρυνόμενος ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ἐχομεν ὅμως καὶ παραδείγματα ἑβραϊκῶν φιλῶν μεγάλης ἀξίας, ὡς τὸ τῆς φιλίας τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ἰουάθαν. Αἱ ἑλληνικαὶ καὶ αἱ ῥωμαϊκαὶ φιλίαι ἀναφαίνονται ὡς τεκμήρια τῆς πίστεως ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ λυτροῦται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης διὰ τῆς λατρείας τῶν θεῶν ἰδιοτήτων ὧν ἐνσαρκώσεις θεωροῦσιν ἀλλήλους οἱ φίλοι. Τὸ σπουδαιότερον γεγονός τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων εἶνε ὁ θαυμάσιος οὗτος θεσμὸς τῆς ἀνωτέρας φιλίας εἰς ἣν ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει ὅ,τι ἔχει ἀριστον. Ἐντούτοις οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἕμνοῦσι τὴν ἑλληνικὴν μάθησιν, τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν, τὸν ἑλληνικὸν δημοκρατισμὸν, τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὰ ἄλλα, παραβλέπουσιν ὅμως τέλεον ὡς ἀσήμαντον ἰδιοτροπίαν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος τὴν ἀνωτέραν φιλίαν, ἣτις ὄχι μόνον εἶνε εἰδικῶς χαρακτηριστικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ εἶνε καὶ ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ἕμνουμένων θαυμασίων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτοὶ ὅμως οἱ ἑλληνες ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐν λόγῳ χαρακτηριστικὸν ἀποδίδουσι τὴν μεγίστην σημασίαν κρίνοντες αὐτὸ ὡς τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἀτομικοῦ βίου. Τοῦ Πλάτωνος ὅλη ἡ φιλοσοφία, δυνάμεθα σχεδὸν εἰπεῖν, βασιζέται ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος τούτου τῆς ἀνωτέρας φιλίας, τοῦ ῥωμαντικοῦ ἐκείνου αἰσθήματος ἀγνῆς ἀγάπης μεταξὺ ἀρρένων ὅπερ ἦτο ἐνταυτῷ ἡ τροφὸς τῆς φιλοσοφίας καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν πολιτειῶν. Οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ παρέβλεψαν καὶ ἕτερον τι γεγονός τοῦτο ὅτι ἡ ἀνωτέρα φιλία μεταξὺ ἀρρένων ὑπῆρξε διὰ τὸ ἑλληνικὸν γένος ὅ,τι ὁ ἱπποτισμὸς ὑπῆρξε διὰ τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην. Ἡ ἑλληνικὴ ποίησις, ἱστορία καὶ μυθολογία βρῖθουσι παραδόσεων περὶ τῆς ἀνωτέρας φιλίας ἣς οὐσία ἦτο ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱπποτισμοῦ, δηλαδὴ τὸ εὐγενὲς πάθος τῆς γενναιότητος, καὶ ἀφιλαυτίας, ἐξ οὗ ἐπήγαζεν ἡ ὑπερφύης ἐκείνη ἀδιαφορία ἀπέναντι τοῦ κινδύνου ὀσάκις ἐπρόκειτο περὶ τιμῆς καὶ ἐλευθερίας. Τὸ ἐλατήριον ἦτο ἡ φιλοτιμία νὰ φανῇ τις ὑπέροχος διότι ἄλλως εἶν ἀγενῆς ἀπεδείκνυτο, θὰ ἐμειοῦτο ὁ θαυμασμός τοῦ φίλου, τοῦ ὅπερ θὰ τῷ ἦτο ἀφόρητον, διότι ὁ φίλος ζῆ καὶ ὄρε καὶ θριαμβεύει ἀποκλειστικῶς χάριν τοῦ φίλου. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο οἱ μὲν τύραννοι ἔτρεμον τοὺς καλλιεργούντας τὴν ἀνωτέραν φιλίαν, αἱ δὲ φιλελεύθεραι πολιτεῖαι ἐνεθάρρυνον αὐτὴν ὡς ἔρεισμα τῆς προόδου καὶ ἐλευθερίας. Ὁ ἱπποτισμὸς τοῦ μεσαιῶνος τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν παρεῖχε. Τὸ ἐλατήριον ἦτο ἡ φιλοτιμία

του μήπως φανῆ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς γυναικὸς ἦν ἐλάτρευεν ὑποδεέστερος τῶν προσδοκιῶν τῆς. Διὰ τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἀψηφῆσθαι τὰ πάντα, καὶ ἀψηφῶν ἐμεγαλουργεῖ. Τὴν θέσιν τῆς λατρευτῆς γυναικὸς τοῦ μεσαιῶνος εἶχεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ λατρευτὸς ἔφηβος. Διαφορὰ τις ὁμως ἐχαρακτήριζε τὴν ἑλληνικὴν φιλίαν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀγαπῶντος φίλου ὁ νεαρὸς φίλος ἀνεψοῦτο πνευματικῶς, ἀνεπτύσσετο διανοητικῶς καὶ διεπλάσσετο ἠθικῶς. Ἐν Σπάρτῃ ἐκαλεῖτο ἀττης ὅπερ δηλοῖ ἀκροατῆς, ἐνῶ ὁ πρεσβύτερος ἐκαλεῖτο εἰσπνήλας ταυτέστιν ἐμπνέων. Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὁ ἀγνῶς διανοητικὸς χαρακτήρ τῆς σχέσεως, καὶ πᾶς νέος χρηστῶν ἠθῶν ἔπρεπε δυνάμει τῶν εἰσπνέων νὰ εἶνε αἴτης ἐνὸς τῶν φημιζομένων ἐπὶ ἀρετῇ καὶ ἰκανότητι πολιτῶν ἄλλως ἐθεωρεῖτο ἀναξιαγάπητος. Οὕτω ὁ Ἀγησίλαος ἦτο ὁ αἴτης τοῦ Δυσάμδρου, βραδύτερον δὲ ὁ εἰσπνήλας ἄλλου ἔφηβου. Ὁ Ἀρχίδαμος ἦτο εἰσπνήλας τοῦ Κλεωνύμου. Πλείστα ἄλλα παραδείγματα τοιαύτης σχέσεως ἀναφέρονται ἀποδεικνύοντα ὅτι πυρὴν αὐτῆς ἦτο πάντοτε, ἢ τοῦλάχιστον μέχρι οὗ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ ἐξέπεσε, ζωηρὰ στοργὴ ἀπολύτου ἀγνότητος, καὶ συναφοσίωσις εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς πατρίδος. Ἔστιγματίζετο ὡς ἀτιμία ὁσάκις κατεφαίνετο ὅτι ἐλαττήριον τῆς φιλίας ἦτο οἰσοδῆποτε κοσμικὸς ὑπολογισμὸς ὡς φερ' εἰπεῖν, ἐὰν ὁ πλοῦτος ἢ ἡ ἰσχυρὸς τοῦ ἐνὸς εἴλακε τὸν ἄλλον. Ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πρῶτος ὁ εἰσπνήλας ἐπρότεινε τὴν συνομολόγησιν τῆς φιλίας. Ἐὰν ὁ αἴτης ἠσθάνετο στοργὴν καὶ σέβας, καὶ ἠδύνατο νὰ διατελῆ ἐν ἀμοιβαίᾳ πίστει, ἢ συνομολόγησις ἐλάμβανε τὸ κύρος τῆς πολιτείας. Ὁ εἰσπνήλας ἔκτοτε ἠδύνατο νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸν αἴτην ἐν τῇ βουλῇ, ἐν τῷ πεδίῳ δὲ τῆς μάχης ἐτάσσοντο ὁμοῦ καὶ ἐκεῖ πολλάκις ἢ ἀμοιβαία ἀγάπη κατεδείκνυτο μέχρι θανάτου. Ἐν εἰρήνῃ ὁ αἴτης ἦτο διηλεκτικῶς ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ εἰσπνήλα ὅστις ἦτο δι' αὐτὸν πρότυπον ἀρτίου ἀνθρώπου καὶ γνώμων σφύρονος βίου. Τούτου ἕνεκα μάλιστα διὰ ἐλλείψεις ἐν τῷ χαρακτήρι τοῦ αἴτου ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τοῦ νόμου ὁ εἰσπνήλας. Ἐν Κρήτῃ ὁ θεσμὸς οὗτος ἔτι περισσώτερον ἠκμαζεν. Ἐπίσης ἠκμαζεν ἐν Κορίνθῳ ὡς ἐξάγεται ἰδίως ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη ὅστις ἀναφέρει τὴν φιλίαν τοῦ κορυθίου Φιλολάου μετὰ τοῦ ἀθηναίου Διοκλέους τοῦ ὀλυμπιονίκου. Ὁ θεσμὸς ἐν γένει εἶνε δωρικῆς γενέσεως καὶ ἴχνη αὐτοῦ σώζονται ἔτι καὶ νῦν παρ' ἄλβανοῖς ἐν ὅλῃ τῇ πάλαι ἀγνότητι αὐτῶν. Γνωστὸν δὲ ὅτι τοιαῦται φιλίας ἀπέβησαν ζωτικῆς σπουδαιότητος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ὁ ἱερὸς λόγος τῶν Θεσβῶν ὁ καταστραφεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν Χαϊρωνείᾳ συνίστατο ἀπὸ τριακοσίων φίλους συνδεομένους διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀνωτέρας φιλίας. Παρόμοιαι φιλίας ἀναγράφονται μετὰ τοῦ φιλοσόφου Παρμενίδου καὶ τοῦ Ζήνωνος, μετὰ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Παντάρκου, μετὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Φαίδωνος. Περὶ τὸν δὲ νὰ ἀναφέρω τὸν Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονι, τὸν Ὀρέστην καὶ Πυλάδην, τὸν Δάμωνα καὶ Φιντίαν (ἢ Πυθίαν) καὶ ἄλλους. Οἱ νεώτεροι ἐρευνῆται τοῦ θέματος τούτου, ἐν οἷς ἰδίως ὁ Ἐδουάρδος Κάρπεντερ λέγουσιν ὅτι ἡ περίεργος αὕτη φιλία μετὰ τῶν ἀρρένων προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ πρὸς γυναῖκας ἀγάπη ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπλῶς σαρκική, διότι ἐκρίνετο ὅτι ἄλλη ἀγάπη μετὰ τῶν προσώπων ἀντιθέτου φύλου ἦτο ἀδύνατος. Τὸ γένος εἶχεν ἀνάγκην πνευματικῆς ἀγάπης καὶ τοιαύτη ἦτο ἐφικτὴ μόνον μετὰ τῶν ἀρρένων, (ἀναφέρονται παραδείγματα τῆς τοιαύτης φιλίας καὶ μετὰ τῶν θηλέων) διότι μόνον μετὰ τῶν ἀρρένων ἔχωρει ὁ ῥωμαντισμὸς τῆς φιλίας οὗ ἄνευ τὰ ἔθνη δὲν δύναται νὰ ζήσωσιν. Ὁ Κάρπεντερ λέγει ὅτι τὸ γεγονός

τούτο, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐθεώρει τὴν πρὸς γυναῖκας φιλίαν ὡς ἀναπόδραστον κατωφέρειαν πρὸς τὸν κατώτερον* ἔρωτα, ἐνῶ τὸν ῥωμαντισμὸν τῆς ἀνωτέρας φιλίας ἐθεώρει ἐφικτὸν μόνον μετὰ τῶν ἀρρένων, τὸ γεγονός τούτο, λέγει, ἀποδεικνύει ἐνταυτῷ τὴν δυνάμιν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν δυνάμιν τοῦ μὲν, διότι διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ῥωμαντισμοῦ τῆς φιλίας ὁ τε δημόσιος καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος τῶν ἐλλήνων ἦτο ἐμπλεὴς εἰδους τινος οὐρανοῦ πυρός. Τὴν ἀδυναμίαν τοῦ δέ, διότι διὰ τῆς μὴ ἀναγνωρίσεως τῆς γυναικὸς ὡς ὄντος δεκτικοῦ τοιαύτης ῥωμαντικῆς φιλίας, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔχασε τὴν σῴτειραν, ἰάτειραν καὶ ἀναγεννήτριαν ἐπίδρασιν τῆς γυναικείας φύσεως. Ἐντεῦθεν ὁ ἑλληνισμὸς κατεδικάσθη νὰ διατελέσῃ ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ μονομερῆς. Ὁ Ἕλληνας δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ διηλεκτικὴν φιλίαν μετὰ γυναικός, ἀλλὰ μόνον πρόσκαιρον καὶ βιαιοζομένην ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων, ἀμιγῆ τῶν στοιχείων ἐκείνων ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν ποίησιν τῆς μονίμου καὶ πνευματικῆς ἀγάπης. Ἀκριβῶς διὰ τὸν περιορισμὸν τούτον τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος προέκυψεν ἡ περιπαθῆς, ἱερά, ἀγνή καὶ ἐνθουσιώδης ἐκείνη φιλία μετὰ προσώπων τοῦ αὐτοῦ φύλου, ἣτις εἶνε, ἂν ὄχι ἀγνωστος, σπανιωτὴ παρ' ἄλλοις λαοῖς τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὁμοίᾳ ἦτο ὡς προεῖρηται ἢ τῶν Ἰπποτῶν τοῦ μεσαιῶνος, ἀλλὰ μετὰ προσώπων ἀντιθέτου φύλου. Ἡ μετὰ τῶν ἀρρένων ἀγάπη τῶν ἐλλήνων ἦτο σχέσις πνευματικῆ οὐδὲν τὸ φίλαυτον κρύπτουσα, καὶ ὡς τοιαύτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ μόρφωσιν τοῦ νεαίου εἰς ἄνδρα ἐπιλέκτου χαρακτήρος καὶ ὑπερτέρας ἀρετῆς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ συλλαβόντος δι' αὐτὸν αἰσθημα ἀφοσιώσεως ἀνδρός. Ἦτο ἐκπαιδευτικὸς παράγων ἢ ἀγάπη αὕτη καὶ συνεπῶς πολύτιμος δύναμις διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ ἀνέλιξιν τοῦ κράτους. Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ Φαίδρῳ, περιγράφων τὸν ἀνώτερον τούτον ἔρωτα, ὡς δυνάμιν δημιουργοῦσαν ποιητὰς, καλλιτέχνας καὶ πολιτευτὰς ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰδεῶδες βίου εὐγενοῦς καὶ χρηστοῦ δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ εἰμὴ διὰ διακαῶν φιλιῶν παγιουμένων ὑπὸ τῆς ἐκατέρωθεν ἐφέσεως πρὸς μεγαλουργίαν, ἔρευναν, γνώσιν, αὐτοκράτησιν καὶ φωτισμὸν. Ἐν δὲ τῷ Συμποσίῳ διεξηγεῖται πῶς διὰ τῆς μυστηριώδους δυνάμεως τοῦ ἔρωτος τούτου ἡ ψυχὴ βαδίζει τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆν τοῦ ἀπολύτου Καλοῦ Ἀγαθοῦ καὶ Ἀληθοῦς. Ὁ Σωκράτης διατυπῶν ταῦτα διερμηνεύει τὰς ἀληθείας τὰς διδασκείσας αὐτῷ ὑπὸ γυναικός—τῆς Διοτίμης—καὶ κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον αὐτῆς ὅτι ἐν τῇ προσηκούσῃ χρήσει τοῦ δώρου τῆς ἀγάπης ἔγκειται ἡ κλεῖς συμπάσης τῆς ἀνθρωπίνης δόξης. Ἐφ' ὅσον ὁμως ἀπέκλεισε τὴν γυναικεῖαν φιλίαν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔμεινεν ἄνευ τῆς κλειδὸς ταύτης. Ἀλλὰ προὐρίσται νὰ προκύψῃ νέα Ἀνθρωπότης, καὶ ἔσται ὁ θρίαμβος τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς φιλίας ὅτι ἡ γυνὴ σήμερον περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀκτίνι τοῦ ῥωμαντισμοῦ, ὥστε ἡ ἀνωτέρα φιλία νὰ εἶνε ἐφικτὴ ὡς ἀγνή ἀλληλαφοσίωσις καὶ συναφοσίωσις μετὰ τῶν προσώπων ἀντιθέτου φύλου ὅπως καὶ μετὰ τῶν προσώπων τοῦ αὐτοῦ φύλου. Τοιαύτη φιλία, ἀδιακρίτως φύλου προὐρίσται νὰ παράσχῃ εἰς τε τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὸ ἄτομον τὰς μεγίστας τῶν ἐμπνεύσεων καὶ νὰ ἄρῃ τὸ Γένος εἰς ὕψος, πολιτικῶς, καλλιτεχνικῶς καὶ ἠθικῶς, ὑπέρτερον ἔτι καὶ τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν ἐξίκετο ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς.

* Ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Ἰουλίου σελὶς 99.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΩΝ ΧΡΩΜΑΤΩΝ.

Τὸ ὀρμέφυτον τῆς ἐρεύνης, τὸ κατασκηνοῦν ἐν παντὶ ἐπιστημονικόφρονι ἐγκεφάλῳ, ἔλαβε θαυμασίαν καὶ ἀπροσδόκητον ὄθησιν ἀφ' ὅτου ἀνεκαλύφθη τὸ ράδιον. Τὸ πρόβλημα "τί ἐστὶν ἄνθρωπος" τίθεται ἐπὶ τοῦ τάπητος ὑπὸ νέον φῶς. Ἐξ ὄλων τῶν κέντρων τῶν προκυψάντων ἔκτοτε πανταχοῦ τοῦ κόσμου, ἢ ἐν Νανσὺ τῆς Γαλλίας Σχολῆ ἔδωκεν ἡμῖν τὸ περιφανέστερον πόρισμα. Ὁ καθηγητὴς Βλονδλό ἀνακαλύπτει καὶ ἀναγγέλλει τὰς ἤδη ὀνομασθείσας πρὸς τιμὴν τῆς Νανσὺ, ἀκτῖνας "N." Τίς ἡ σημασία τῶν ἀκτίνων N; Ἰσως εἶπῃ τις αὐτὸ εἶνε ἐν ὑπὸ τὰ περίεργα τῆς ἐπιστήμης. Ναί, μέχρις οὐ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ νόημα τῶν συνεπειῶν του, ὅτε θὰ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ζωτικώτατα. Αἱ ἀκτῖνες N εἶνε ἄφωτοι καὶ ἐκπέμπονται διηλεκτικῶς ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Ὁ Βλονδλό διὰ τῶν πειραμάτων του τὰς διέκρινε καὶ τὰς διεπίστωσεν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι διαπιστοῦται ὅτι ἕκαστος ἡμῶν εἶνε ἀκτινοβόλον ὄν. Ἡ ἀρχαιότης δὲν ἡγνῶει τὸ πρᾶγμα ἀλλ' ἡγνῶει τὰς ζωτικὰς συνεπείας ἐξ αὐτοῦ διότι δὲν τὸ ἡρεῦνα ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ μόνον ἢ μεταφυσικῶς ἢ θεολογικῶς. Ἡ ἐπίθεσις χειρῶν, φερ' εἰπεῖν εἴτε πρὸς ἰασίαι εἴτε πρὸς εὐλογίαν ἦτο πρᾶξις ἀπορρέουσα ἀπὸ τὴν διαίτησιν ὅτι ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἰαίνοντος ἢ εὐλογούντος ἐξεπορεύετο, ἐπιρροή τις εὐεργετική. Ὁ πρῶτος δούς εἰς τὸ γεγονός τοῦτο τάσιν ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἦτο ὁ ἐν Στουτγάρδῃ Ράιχενβαχ ὅστις ἀνήγγειλεν ὅτι αἱ παρατηρήσεις του τὸν ἡγαγον νὰ συμπεράνη ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς εἶνε πλήρης αἰθερώδους τινος ρευστοῦ ὅπερ, ὑπὸ τινὰς ἀρμόδιας συνθήκας, ἐξωτερικεῦται δίκην ἀτμοσφαιρας περιβαλλούσης τὸ σῶμα. "Τί εἶνε, λέγει, δὲν γνωρίζω, γνωρίζω ὅμως ὅτι ὁμοιάζει λεπτεπίλεπον ἀτμὸν ὅστις ἀναπέμπεται ἰδίως ἀπὸ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, καὶ δύναται νὰ γίνῃ ὀρατὸς ἐντὸς ἡμιφωτίστου θαλάμου. Εἶνε ἀναμφιβόλως δύναμις, ὡς ὁ ἠλεκτρισμὸς, ἢ ὁ μαγνητισμὸς, ἢ εἶδος φωτὸς δι' ὃ οἱ ὀφθαλμοὶ μας δὲν εἶνε ἀρμόδιοι." Τὸν ἐχλεύασαν, ἐννοεῖται, οἱ ἐπιστήμονες τὸν Ράιχενβαχ, τότε, ἀλλὰ τῶρα ἀναγνωρίζουν τὸ ἔργον του ἐν τῇ διαπιστώσει τῶν ἀκτίνων N. Φαίνεται ὅτι ὄχι μόνον ὁ ἀνθρώπος ἀλλὰ καὶ πᾶν ἔμφυχον ἐκπέμπει τὰς ἀκτῖνας ταύτας, καὶ προσέτι πᾶν σῶμα στερεὸν διατελοῦν ἐν καταστάσει κρυσταλλώσεως, καίτοι εἰς βαθμὸν ἐλάχιστον. Ἀπὸ τὸν ἀνθρώπου ἐκπέμπονται αἱ ἀκτῖνες αὐταὶ ἀφθονώτεραι. Ἡ ἐκπομπὴ ὅμως ἀλλοιοῦται καὶ μειοῦται ἐπελθόντος θανάτου. Ὁ σχηματισμὸς τῶν κρυστάλλων ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκπομπὴν ἀκτίνων N, ἀναδεικνύεται ὡς αὐτοχρημα αὐξήσις, ἀνάλογος πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς ζωῆς. Παρατηρήθη ὅτι τεμάχιον ξύλου ἢ σιδήρου καμπτόμενον ἀναπτύσσει ἀκτῖνας

N ἐκπεμπομένας ἀπὸ τὴν γωνίαν τῆς καμπῆς, καὶ τὸ φαινόμενον ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ καταβληθείσα πρὸς κάμψιν προπάθεια μετήγγισε δύναμιν ἐκ τῆς δεξαμένης τοῦ ἐνεργήσαντος. "Ὅπως αἱ ἀκτῖνες X (ἦτοι Ρέντγκεν) οὕτω καὶ αἱ ἀκτῖνες N διέρχονται διὰ μέσου στερεῶν ἀλλ' ὄχι διὰ μέσου ὕδατος ἐκτὸς ἐὰν εἰς τὸ ὕδωρ ὑπάρχη διαλελυμένον ἄλας, ὅτε διέρχονται. Πλην τοῦ Βλονδλό, καὶ ὁ Σαρπαντιέ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἐρευναν τῶν φαινομένων τούτων. Ὁ Βλονδλό εἰδικῶς ἐρευνᾷ τὴν ἀκτινοβολίαν ἣν παράγει ἡ ζωικὴ σύστασις καὶ ἡ σύστασις τῶν κρυστάλλων, ὁ δὲ Σαρπαντιέ ἐρευνᾷ τὴν ἀκτινοβολίαν ἣν παράγει τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ οἱ μῶνες. Ἀμφότεροι οἱ καθηγηταὶ ἀποφαίνονται ὅτι ὑπάρχει ἰαματικὴ ἀρετὴ εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν ταύτην. Ἐτερος δὲ ἐπιστήμων εἰς τὰ πειράματα τοῦ ὁποίου ἡ ΕΡΕΥΝΑ ὀφείλει πολυτίμους πληροφορίας, βεβαιοῖ ὅτι ὁ παράδοξος τρόπος καθ' ὃν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ δρῶμεν καὶ ἐπιδρῶμεν ἐπὶ ἀλλήλων, ἄλλοτε μὲν ἐν ἀνεπιγνώτῳ καὶ ἀνεξηγήτῳ συμπαθεία πρᾶυνοντες, ἄλλοτε δὲ ἐξίσου ἀνεπιγνώτως καὶ ἀνεξηγήτως ἀντιπαθούντες καὶ ἐρεθίζοντες — δηλαδὴ ἐλκύοντες ἢ ἀπωθούντες ἀλλήλους — ὀφείλεται εἰς τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς ἀκτινοδράσεως ἡμῶν. "Ἡ κοινωνιολογία τοῦ μέλλοντος, λέγει ὁ ἡμέτερος πληροφορητὴς, θὰ τάξῃ ὡς θεμελιώδη αὐτῆς βίαιον τὴν γνώσιν τοῦ νόμου ὅστις διέπει τὴν μυστηριώδη ταύτην κατηγορίαν φαινομένων." Ἐν προσεχεί τεύχει θὰ ὀδηγήσωμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐκτελέσῃ πειράματα τῇ βοθηθείᾳ χημικοῦ τινος συνθέματος, ἐξ ὧν θὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἴδιος τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ σώματός του, καὶ τὸν φωσφορισμὸν τοῦ συνθέματος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀκτινοβολίας. Ὁ βαθμὸς τοῦ φωσφορισμοῦ παρατηρήθη ποικίλλων ἀναλόγως τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἡλικίας τοῦ πειραματιζομένου. Δυνάμεθα ἤδη νὰ διατυπώσωμεν ὡς γεγονὸς ὅτι τὰ νευρικὰ κύτταρα ἐκπέμπουσιν εἶδος τι ἀτμοσφαιρας εἶνε δὲ ἐξηκριβωμένον ὅτι χημικαὶ τινες οὐσίαι παθαίνονται δηλαδὴ ὑφίστανται κάποιαν ἐπίδρασιν ὑπὸ τὴν ἐκπομπὴν ταύτην. Τὸ πλατινο-κυανίδιον βαρίου π. χ. καθίσταται φωτεινὸν ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου ἅμα ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἔτι δὲ φωτεινότερον — σχεδὸν ἀστράπτου — ἐὰν ὁ μεθ' οὗ γίνεται ἡ ἐπαφὴ τελῇ ἐν νευρικῷ ἐρεθισμῷ ἢ ἐν διεγέρσει. Τὰ ἐκτελεσθέντα πειράματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ ἀκτῖνες N δὲν παράγονται ἀπὸ θερμότητα κυρίως. Ὁ ἀναγνώστης ἐπαναλαμβάνων τὸ ἐξῆς ἄπλοῦν πείραμα τοῦ Βλονδλό δύναται νὰ συλλάβῃ ἰδέαν τινα τῶν ἀκτίνων N. Θέτεις χρυσοῦν νόμισμα ἐντὸς μαλακοῦ πύλου, καὶ τηρεῖς τὸ δωμάτιον ἡμιφώτιστον ὥστε νὰ μὴ δύναται ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ τὸ νόμισμα. Λαμβάνεις χαλύβδινον μαχαίριον (ὃ χάλυψ, φαίνεται, συγκεντρώνει καὶ ἐκπέμπει ἀκτῖνας N) καὶ τὸ φέρεις εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ νόμισμα. Ἀμέσως τοῦτο

γίνεται ορατόν, ἀλλ' ὄχι στίλβον. Ἐὰν οὖν διατηρήσῃ τὴν ἐπαφήν, ὁ χρυσοῦς βαθμηδὸν λάμπει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ ἡ λάμψις παύει ἅμα ἀπομακρύνῃ τὸν χάλυβα—τὴν πηγὴν τοῦ φωτός. Ἀλλὰ τὰ περιεργώτατα πειράματα γίνονται διὰ τῆς φωτογραφίας ἔνθα ἡ πλάξ συλλαμβάνει καὶ ἀναπαριστᾷ ἀκτῖνας ὄλως ἀόρατους εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἀσυλληπτοὺς δι' οἰουδήποτε ὀπτικοῦ ἐργαλείου. Ὁ εἰρημένος πληροφορητὴς ἡμῶν μᾶς βεβαιῶν ὅτι τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ εἶνε λίαν εὐαίσθητα εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀκτινοβολίας. Δύο ῥόδα τῆς αὐτῆς ἡλικίας ταυτόχρονα κοπέντα ἀπὸ τὸν αὐτὸν κλάδου καὶ ταυτόχρονα τεθέντα εἰς τὰς κομβιοδόχους δύο προσώπων ἀντιθέτου ἢ ὀπισθόθεν ἢ ἀλλοίως ἰδιοσυστασίας παρουσιάζουν διδακτικώτατον φαινόμενον. Τὸ ἐν διατηρεῖται ἀκμαῖον καὶ δροσερὸν μέχρι τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, τὸ ἄλλο μαραίνεται ἐντὸς μίᾳς ὥρας. Ὅχι δὲ μόνον τὰ κοπέντα ἄνθη παθαίνονται οὕτω, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν γλάστραις τηρουμέναις ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀκμάζουσιν ἢ φθίνουσιν κατὰ λόγον τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τῶν ἐνοίκων. Ὁ ἡμέτερος πληροφορητὴς ἀφηγεῖται ἡμῖν τὸ ἐπόμενον ὅπερ ἠχεῖ ὡς σελὶς τῆς Χαλιμάς καὶ θὰ τὸ ἐθεωροῦμεν ἀπλῶς ὡς τοιοῦτον ἂν μὴ ἡ προσωπικότης τοῦ πληροφορητοῦ μᾶς ἦτο τόσῳ ὑπερτέρα ὥστε νὰ καθιστᾷ πᾶσαν δυσπιστίαν πρὸς αὐτὸν ὄλως παράλογον. Τὸ πείραμα ἄλλως εἶνε δεκτικὸν ἐπαναλήψεως. Μία μαθήτριά του, νεᾶνις ἀγνή καὶ νοήμων, καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ, ἐφύτευσε δύο τριανταφυλλᾶς πλησίον ἀλλήλων καὶ ἐκαλλιέργησεν ἀμφοτέρας μὲ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐπιμελείας. Ἐβεβαιώθη πρὶν ὅτι ἀμφοτέραι ἦσαν ὑγιῆ δένδρα καὶ ἐξηκρίβωσεν εἶτα ὅτι ἀμφοτέρα ἠΰξανον καὶ ἠκμαζον ὁμοίως. Ἐνα μῆνα βραδύτερον ἢ νεᾶνις ἤρξατο συστηματικῶς νὰ φέρεται πρὸς τὰ δένδρα τῆς ὡσεὶ πρὸς ἀνθρώπινα ὄντα. Ἐξηκολούθει τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν ἐπιμελείαν ἀμφοτέρων ὅπως καὶ πρὶν, ἀλλὰ νοερῶς ἔλαβεν ἄλλην στάσιν πρὸς τὸ ἐν καὶ ἄλλην πρὸς τὸ ἄλλο. Οὐδεμία διαφορὰ ὑπῆρχεν εἰμὴ ἢ νοερὰ αὐτῆς στάσις. Εἰς τὴν μίαν τριανταφυλλῆν προσήρχετο πάντοτε εὐχαρις, φαιδρὰ καὶ φιλόφρων. Ἐμειδία πρὸς τὰ φύλλα τῆς, καὶ πρὸς τοὺς καλυκᾶς τῆς καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξέφραζε τρυφερότητα, ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν. Ὅλως ἀντίθετον στάσιν ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς ἄλλης τριανταφυλλῆς. Καίτοι ὁμοίως τὴν ἐπότιζε καὶ τὴν περιποιεῖτο, προσήρχετο πάντοτε πρὸς αὐτὴν σκυθρωπή, κατηφής καὶ δυσμενής. Συνωφρουοῦτο πρὸς τὰ φύλλα τῆς καὶ πρὸς τοὺς καλυκᾶς τῆς, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐξέφραζε τραχύτητα, μῖσος καὶ περιφρόνησιν. Ὡ τοῦ θαύματος! Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας τὸ ὑπὸ τὰς ἀρὰς τῆς κόρης διατελέσαν ἀτυχὲς δένδρον ἤρξατο νὰ δεικνύῃ ὀρατὰ σημεῖα παρακμῆς, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἠκμαζε πλήρες ζωῆς καὶ σθένους. Δεκα-

πέντε ἡμέρας βραδύτερον τὸ μισηθὲν δένδρον ἐξηράνθη ἐντελῶς. Εἶπον ὅτι τὸ πρᾶγμα ἠχεῖ ὡς ἀνέκδοτον τῆς Χαλιμάς. Ἀλλὰ διατί; Μήπως δὲν ἀναγράφεται ὁμοίον γεγονός ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ; Ὅτι τὸ δένδρον ἐξηράνθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν καταδικαστικῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ εἶναι ἀλληγορία, ἀλλὰ ἅπαξ γνωρίζομεν τὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀκτινοδράσεως δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἀφήγησιν ὡς ἀπλήν ἀλληγορίαν. Προσέτι εἶνε σύνηθες ν' ἀκούῃ τις κυρίας παραπονουμένας ὅτι τὰ φυτὰ τῶν καὶ τὰ ἄνθη τῶν φθίνουσιν μὲ ὅσην-δήποτε ἐπιμελείαν καὶ ἂν λαμβάνουσιν περὶ αὐτῶν, ἐνῶ ἄλλαι κυρίαὶ πολὺ ὀλίγον ἐπιμελοῦμεναι αὐτὰ κατορθώνουσιν νὰ τὰ ἔχωσι πάντοτε ἀκμαῖα. Τὸ καθαρὸν πόρισμα εἶνε ὅτι τὸ θέμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀκτινοδράσεως εἶνε εὐρύτατον πεδῖον ἐρεύνης, καὶ ὅτι μέλλει ἴσως ν' ἀνοίξῃ νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην. Τρίτος γάλλος ὁ Τεσιέ Δελβαιοῦ, διακεντηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀκτίνων Ν, προέβη εἰς ἐρέυνας καὶ πειράματα, καὶ ἤδη δημοσιεύει τὰ συμπεράσματά του. Λέγει ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε αὐτόχρημα ἠλεκτρικὴ στήλη καὶ ἐκπέμπει διηλεκτικῶς ἠλεκτρισμὸν πεντάκις πλείονα ἢ οἰαδήποτε μηχανή. Ὁ Δελβαιοῦ ἀποκαλεῖ τὸν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπεμπόμενον ἠλεκτρισμὸν "θερμηλεκτρισμὸν" καὶ ὑποστηρίζει ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ ἐπινοηθῇ τρόπος πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς δυνάμεως ταύτης διὰ πρακτικὸν σκοπὸν. Κατεσκεύασεν ἤδη καὶ μηχανήμα, ἀντὶ μεγίστης δαπάνης, ἀλλὰ ἡ ὄλη ὑπόθεσις εἶνε εἰσέτι ἐν ἐμβρύῳ, καὶ μολονότι ἐκινήθη ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων, τὸ μηχανήμα θεωρεῖται λίαν ἐπικίνδυνον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἀντλεῖ πρὸς τὰ ἔξω τὴν ζωτικὴν δύναμιν ἣν ἕκαστος ἡμῶν ἔχει ἐναποταμιευμένην ἐν τοῖς ἐγκάτοις του. Πρέπει πρῶτον νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν μέθοδον δι' ἣς νὰ παράγεται τὸ ζωτικὸν αὐτὸ ταμιεύμα μας, ἀνεξάντλητον. Ἐν τῷ μεταξύ ἔχομεν ἀνάγκην νὰ τὸ οικονομώμεν ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἐνέργειαν ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς σπατάλην αὐτοῦ. Ὁ Δελβαιοῦ λέγει ὅτι διὰ τῆς συνετοῦς χρήσεως τοῦ ταμιεύματος ἡμῶν δυνάμεθα ἐντὸς βραχέος νὰ πραγματοποιώμεν πόθους πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ὁποίων ἤδη διανύομεν ὀλόκληρον βίον, πολλάκις ἀκάρπως. Τέταρτος γάλλος, ὁ Βεκερέλ ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἐκπομπὴ τῶν ἀκτίνων Ν, παύει ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ χλωροφωρμίου, ἐξ οὗ γεγονότος ἐξηκρίβωθη καὶ τὸ πόρισμα ὅτι ἀπὸ πάσης ὕλης ἐκπέμπονται ἀκτῖνες Ν. Εἶνε περιττὸν νὰ ἐξηγήσω ποίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἢ ἐρευνα τῆς δυνάμεως τῶν χρωμάτων ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ χρώματα εἰσὶ προϊόντα διαθλάσεως ἀκτίνων. Φοβούμαι μόνον ὅτι δὲν ἔχω χῶρον νὰ ἐκταθῶ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ θέματος. Ἀλλ' ἂν ὁ ἀναγνώστης παρεσκευάσθῃ ἱκανῶς ὑπὸ τῶν ἀνωθι παρατηρή-

σεων, προσεχές ἄρθρον θὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν πλήρη ἐκτίμησιν τῆς ζωτικῆς σημασίας ἣν κέκτηνται τὰ χρώματα ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. Πολλῶν ἡ ἰδιοσυστασία εἶνε τοιαύτη, εἴτε ἐμφύτως εἴτε ἐπικτήτως, ὥστε νὰ διακρίνωσι τὰς ἀκτινοβολήσεις παντὸς ἀνθρώπου καὶ πάντες οὗτοι ὁμοφώνως μᾶς πληροφοροῦσιν ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα ἣν ἀποτελοῦσιν αἱ ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες περίξ τοῦ ἀτόμου εἶνε ποικιλόχρωμος καὶ διακρίνεται ὡς ἔχουσα σχῆμα χρωματιστοῦ ὡσὺ ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου διατελεῖ τὸ ἄτομον. Τὰ χρώματα τῆς ὡσειδοῦς αὐτῆς ἀτμοσφαίρας εἶνε αὐτόχρημα ἀναπαραστάσεις, καὶ ἐπαρόμως ἀσφαλῆ τεκμήρια, τῶν ψυχικῶν διαθέσεων καὶ δὴ τῆς υἰείας τοῦ ἀτόμου. Τὸ πορτοκαλλόχρουν φερ' εἰπεῖν, ἀνεξαιρέτως διεκρίθη ὡς ὑπερτεροῦν περὶ ἄτομον χαῖρον πλήρη υἰείαν. Τὸ λογικὸν συμπέρασμα ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἐάν τις στερῆται υἰείας καὶ ἔχῃ δύναμιν φαντασίας τοιαύτην ὥστε νὰ βλέπῃ συστηματικῶς, κατὰ βούλησιν, περὶ ἑαυτὸν πορτοκαλλόχρουν φῶς, δύναται νὰ βελτιώσῃ τὴν υἰείαν τοῦ δια τῆς ἐπιμόνου νοερᾶς ἀναπαραγωγῆς ἐν τῇ φαντασίᾳ του, τοῦ χρώματος τούτου. Ἄλλ' ἀν' ἡ φαντασία του δὲν ἔχει τοσαύτην δύναμιν, δύναται νὰ λάβῃ ἐπικουρίαν ἔξωθεν. Τεμάχιον πορτοκαλλόχρου μεταξίνου ὑφάσματος ἀνηρημένον ἐπὶ τοῦ τοίχου βοηθεῖ οἰουδήποτε καθήμενον ἀνέτως ἀπέναντι ἐπὶ δέκα λεπτὰ καθ' ἐκάστην, τὴν αὐτὴν ὥραν, ν' ἀναπαραστήσῃ τὸ αὐτὸ χρῶμα κατόπι καὶ μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς. Ἐνταῦθα, ἐπεμβαίνοντος τοῦ νόμου καθ' ὃν λειτουργεῖ τὸ ὑποσυνειδήτων τῇ ὑποβολῇ τοῦ ἐνσυνειδήτου, ἡ περιβάλλουσα τὸ ἄτομον ὡσειδῆς ἀτμοσφαῖρα ἀπορροφᾷ ἀκτῖνας τοιαύτας ὥστε νὰ προσλάβῃ πράγματι τὸ πορτοκαλλόχρουν φῶς. Ἡ φυσιολογικὴ ἔκτοτε κατάστασις θὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ῥυθμὸν τοῦ χρώματος τούτου ὅστις εἶνε ῥυθμὸς πάντοτε εὐρωστίας. Ἐὰν δὲ διὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ χρώματος δυνάμεθα νὰ ἐπενεργήσωμεν ἐπὶ τῆς φυσιολογικῆς ἡμῶν καταστάσεως, δὲν δυνάμεθα ἄραγε νὰ ῥυθμίσωμεν διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου καὶ τὴν ἠθικὴν ἡμῶν κατάστασιν; Βεβαίως· καὶ τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν, ἀρκεῖ νὰ ἐκλέγωμεν τὸ ἀρμόδιον χρῶμα ἐν ἐκάστη περιπτώσει. Σημειωτέον ὅτι εἶνε μεγάλη ἡ ποικιλία τῶν χρωμάτων καὶ εἶνε προφανές ὅτι ἀντιστοιχεῖ ἡ ἀρετὴ ἐκάστου πρὸς μίαν τῶν ποικίλων χρεῖων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Σολομὸς τοιοῦτον τι διησθάνθη ὅταν ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὴν γοητείαν τῶν χρωμάτων τοῦ δύοντος ἡλίου τῆς Ζακύνθου ἔγραψε

τοῦ δειλινοῦ τὰ μύρια χρώματα
δὲν ἔχουσι ὄνματα
κ' ἔχουσι περίσσια κάλλη.

Ἐννοεῖται εἶνε θεμελιώδη πέντε χρώματα, τὸ ἐρυθρὸν, τὸ πορτοκαλλόχρουν, τὸ πράσινον, τὸ κυανοῦν καὶ τὸ κίτρινον ὧν αἱ ἀρεταὶ δύνανται νὰ διεξηγηθῶσι, κατ' ἀνάγκην ὁμοίως τὴν διεξήγησιν

ταύτην ἐπιφυλάττω διὰ τὸ προσεχές τεῦχος, ἔνθα θὰ καταστῇ σαφεστέρα ἡ δημιουργικὴ δύναμις ἣτις ἀπορρεῖ ἀπὸ τὴν συλλειτουργίαν καὶ ἀλληλεπίδρασιν τῶν δύο διαμερισμάτων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τῶν καλουμένων ὑποσυνειδήτων καὶ ἐνσυνειδήτων. Ἐλπίζω ὅτι τὸ προσεχές ἄρθρον θὰ βοηθήσῃ τὸν ἀναγνώστην ν' ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε σχεδὸν παντοδύναμος ὄχι μόνον συλλήβδην ὡς γένος, ἀλλὰ καὶ κατὰ μόναν ὡς ἄτομον, ἀρκεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην καὶ ποτίσῃ ἑαυτὸν δι' αὐτῆς. Μία τῶν μεθόδων τῆς ἀνθρωπίνης ἀνεξίξεως εἶνε ἡ ἀφομοίωσις τῶν ἀρμόδιων χρωμάτων δι' ἐπιστημονικῆς ἀπορροφήσεως τῆς ἐνδοτέρας αἰγλῆς των, ἣτοι διὰ τῆς νοήμονος χρησιμοποίησεως τῶν ἀκτῖνων ἃς ἐκπέμπομεν. Οἱ ἔχοντες τὴν ἐνδοτέραν ὄρασιν ἀνεπτυγμένην βεβαιοῦσιν ὅτι ὁ τέλειος ἀνθρώπος παρουσιάζει θέαμα φωτεινῆς σφαίρας ἀρμονικῶς συγκειμένης ἀπὸ ἐξαίσια χρώματα. Πᾶν ἄτομον ἔχει ἴδιον χαρακτῆρα καὶ ἀντίστοιχον σύστημα χρωματοαρμονίας ὅπερ διαμένει ὡς χαρακτηριστικὸν του ἑσαεῖ. Πνευματισταὶ τινες ἰσχυρίζονται ὅτι πρώτη ἀσχολία τῆς ψυχῆς ἀφινούσης τὸ σῶμα εἶνε νὰ καταμάθῃ τὴν τέχνην τῆς ἀρμονικῆς διαρρυθμίσεως τῶν χρωμάτων τῆς, καὶ χιλιάδες ψυχῶν βοηθοῦνται εἰς τοῦτο ὑπὸ ἀρχαίων διδασκάλων ἐλκυόντων αὐτὰς διὰ τοῦ αἰγλήεντος χρωματισμοῦ των. Καθ' ἃ ὁ πληροφορητῆς ἡμῶν λέγει, εἰς τῶν ἐλκυόντων τὰ σμήνη ἅτινα ἀποτελοῦσιν αἱ νεήλυδες εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον ψυχῶν εἶνε ὁ Ἄριστοτέλης διακρινόμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους του ὡς πάγκαλος μορφή περιβαλλομένη ἀπὸ φῶς δίχρωμον—βαθὺ ἰόχρουν καὶ χρυσόχρουν. Πρὸς αὐτὸν, λέγει, φέρονται ἀκατάσχετα τὰ πλήθη τῶν νεηλῶδων ψυχῶν καὶ εἰσδέχονται σθένος καὶ γνῶσιν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του.

ΑΠΕΡΙΤΤΩΣ ΒΙΟΥΝ.

[Ἄρθρα τρία.]

Β'.

Τῆς συζητήσεως ταύτης μετέχει καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ῥωμανίας ἐπιστέλλουσα μακρὸν ἄρθρον δι' οὗ περιγράφει τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Βουκουρεστίου. Ἡ Ἐλισάβετ εἶνε πλήρης ἀλτρουισμοῦ καὶ ἴσα ἴσα τὸ πνεῦμα τοῦ ἀλτρουισμοῦ εἶνε ἡ κλεῖς τῆς ἀπλότητος. “Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, λέγει, καθ' ἣν ἐξυπνήσω τὸν βασιλέα, κατὰ τὰς ὀκτῶ καὶ ἡμίσειαν, ἡ ἡμέρα μου ὅλη ἀνήκει εἰς ἄλλους, ὄχι εἰς ἐμέ. Ἐπισπεύδω τὸ λουτρόν μου διὰ νὰ ἀναγνώσω εἰς τὸν βασιλέα τὰ τηλεγραφήματα τῆς ἡμέρας. Ἐπισπεύδω τὸ πρόγευμα, διὰ νὰ δεχθῶ τοὺς γραμματεῖς τῶν διαφόρων ἐταιριῶν ἃς ἔχω ἰδρύσει πρὸς διεξαγωγὴν κοινωφελῶν ἔργων. Ὁρμαθὸς ἐπιστολῶν καὶ ἀναφορῶν εἶτα μὲ περιμένει εἰς ἃς

πρέπει πάντως να δώσω μίαν όριστικήν απάντησιν. Δράττομαι τών όλίγων εύκαιριών ίνα αναγνώσω βιβλία, ιδίως άγγλικά, άτινα αναγινώσκω ταχύτατα, πολλάκις έν τήν ήμέραν. 'Επί όλίγας στιγμάς έχω να ιδω τον βασιλέα, ούτινος ή ήμέρα όλη καταναλίσκεται κατά όμοιον τρόπον όπως και ή έμή." 'Η περιγραφή είνε μακρά και ένταύθα μόνον έδωκα βραχυτάτην περίληψιν μεταδίδουσαν τήν έντύπωσιν τής ανακτορικής απλότητος. 'Η 'Ελισσάβητ γράφει μετ' ένθουσιασμού και προφανώς έμπνέεται από ζωσας ιδέας, χάριν τών οποίων δέν διστάζει να φανή εκλιπαρούσα τó άγγλικόν δημόσιον να διδη παραγγελίας εις τά υπό τήν αίγίδα της λειτουργούντα φιλανθρωπικά έργοστάσια. Αναμφιβόλως είνε εύγενής γυνή ή βασίλισσα τής 'Ρωμουνίας και δια τούτο τó άπερίττως βιούν δι' αυτήν δέν είνε δυσχερής προσπάθεια.

'Η μυθιστορογράφος Σάρρα Γράν δίδει τόν όρισμόν του άπερίττως βιούν περιγράφουσα αυτό ως "άφιλαυτίαν και τάσιν εις τó προτιμάν άλλήλους, όχι εις τó προτιμάν έαυτόν." 'Η τάσις του προτιμάν άλλήλους σπανίζει έν τή κοινωνία έντεύθεν τó άπερίττως βιούν είνε δυσέφικτον. Ούτος δέ είνε ό λόγος ού ένεκα αί μετριότητες έν πάση σφαίρα επικρατούσιν, έξοστρακίζουσαι τās μεγαλοφυίας. "Έν τή πολιτική αί μετριότητες δηλητηριάζουσι τόν άλτροισμόν, έν τή λογογραφία οι τιτάνες δέν έχουσι είσοδον, ως ούτε έν τή τέχνη, ούτε έν τώ πολέμω, ούτε έν τή θρησκεία. 'Η θρησκεία έξέπεσεν εις έμπορικήν επιχείρησιν. 'Η φιλαυτία πανταχού ένεθρόνισε τά τέκνα της—τās μετριότητας."

Μολαταύτα, ως παρατηρεί ό Λούης Μόρρις, ή υπερτάτη Σοφία δέν κατήργησεν τήν πρόοδον του Σύμπαντος. Βραδυτάτα μέν, άλλ' αναμφιρρήστως προοδεύομεν εις ύψηλότερα επίπεδα, "και αν δέν είχαν τήν πεποίθησιν ταύτην θα έθεώρουν τόν βίον άβίωτον. Διατελούμεν εις μίαν από τās περιοδικάς στάσεις τής προόδου, αλλά θα όδεύσωμεν γοργότερον μετά τó πέρας τής ένεστώσης στάσεως."

'Ο βουλευτής Πένν υπενθυμίζει, και ή υπόμνησις έρχεται φυσικώς μετά τó άρθρον τής 'Ελισσάβητ, ότι ή ακατάπαυστος εργασία δέν συμβιβάζεται προς τήν ζωσαν ιδέαν του άπερίττως βιούν. Άλλως οι δούλοι τών εργοστασίων θα ήσαν πρότυπα απλότητος. Τί φρικτότερον, λέγει, του βίου τών εργάτων ούτινες δέν εύρίσκουσι μίαν ώραν προς άνεσιν, αυτοκαλλιέργειαν και αυτανάπτυξιν. Τó άνυγιές τών εργοστασίων και ή διηνεκής μονοτονία του έργου γεννώσιν έν τή ψυχή του εργάτου ένστικτα έπίσης επικίνδυνα ως τά ένστικτα άπερ γεννά έν τή ψυχή του κεφαλαιούχου ή απόλαυσις και ή άεργία. Είνε ένστικτα αντιστρατευόμενα προς τήν γαλήνην άρα έξουδετερούντα τó γόητρον του άπερίττως βιούν. Έν τών ούσιωδεστέρων συστατικών του άπλου βίου είνε ό

καθαρός άήρ, διότι στερούμενοι αυτού κυριευόμεθα υπό νοσηρών όρέξεων. Τó πρώτον βήμα προς τήν βασιλείαν του άπερίττως βιούν είνε ή βελτίωσις τών συνθηκών ύφ' άς διατελούσιν αί εργατικά τάξεις. "Τó ύπατον συμφέρον του έθνους είνε να εξασφαλισθή ή υγεία, ή καθαριότης και ή διάπλασις τών εργατικών τάξεων. Ούκ όλίγον θα συντελέσωσιν εις τήν έλευσιν του άπερίττως βιούν, αί νέαι ιδέαι περι διαίτης. Πολλοί φρονούσιν ότι τó τρώγειν και τó πίνειν είνε μέσα υγείας και φαιδρότητος, άλλ' είνε πλάνη τó φρόνημα τούτο. Από τεσσαρακονταετίας απέχω κρεοφαγίας και οίνοποσίας και είμαι άσυγκρίτως υγιέστερος και φαιδρότερος καιίπερ όχι θορυβώδεστερος πολλών ούτινες καταφεύγουσιν εις τó κρέας και εις τó αλκοόλ προς εύρεσιν υγείας και φαιδρότητος. "Ο,τι λέγω περι έμαυτού δύναμαι να τó είπω και περι πλείστων γνωρίμων μου. Δέν είμαι άπαισιόδοξος, άτενίζω εις τó άπερίττως βιούν ως εις τήν γήν τής έπαγγελίας."

'Ο περιώνυμος Ευστάθιος Μάηλς, διακεκριμένος άθλητής, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κανταβρυγίας, συγγραφεύς έργων περι του άπερίττως βιούν, επιστέλλει οδηγίας προς επιδίωξιν του άπλου βίου—χάριν εκείνων ούτινες δυσχεραίνουσι περι τούτο άτε συνδεδεμένοι όντες με πλείστας λειτουργίας του κοινωνικού βίου ως εκ τών οποίων τó ιδεώδες του άπερίττως βιούν καθίσταται ακατόρθωτον. Σοφώτατα ό Μάηλς λέγει προς αυτούς "Ένθυμού ότι μετέχεις ενός άθλητικού άγώνος ού οι όροι άπαιτούσι παρεμβολήν προσκομμάτων άπροόπτων. Μετά πάσαν ύπερνίκησιν γαυριάς άτε ανώτερος σεαυτού. Τιοιούτον άγώνα θεώρει τόν κοινωνικόν σου βίον, με τās ύποχρεώσεις του και λειτουργίας του ως άπρόοπτα προσκόμματα. Αυτά είνε πλεονεκτήματα ών στερείται ό φεύγων εις άθορυβήτους άκρας προς επιδίωξιν του άπερίττως βιούν. Τότε θα καρτισθής όταν θα δυνηθής να παρίστασαι όπουδήποτε και έντούτοις να είσαι πιστός εις τó άπερίττως βιούν. Έντεύθεν ή συμβουλή μου είνε: μη άπομονωθής, μη παραιτηθής τών κοινωνικών σου σχέσεων, αλλά θές εις σεαυτόν ένα κανόνα δύναμει του όποιου να μη διακόπτουν τήν επιδίωξίν σου αί ύποχρεώσεις και σχέσεις σου. Πώς; Είσαι έμπορούπάλληλος, και διανύεις τó πλείστον τής ήμέρας σου εις ήκιστα εύαερον δωμάτιον. 'Η είσαι ανεξάρτητος, άλλ' έχεις προσκλήσεις εις γεύματα, εις έσπερίδας, εις θέατρα, εις ύποδοχάς. Έννοώ ότι δέν δύνασαι να παραιτηθής όλων αυτών χωρίς να πάθης μείωσιν τής κοινωνικής σου περιωπής, άλλ' άφ' έτέρου όμολογείς ότι όλα αυτά αντιστρατεύονται εις τήν υγείαν σου, τήν σωματικήν, τήν διανοητικήν και τήν ήθικήν. Ποθεεις τó άπερίττως βιούν. Έγώ έλυσα τó πρόβλημα τούτο δια τής κλειδός του "δούναι και λαβείν," ήτοι του νόμου τής αντισθαμίσεως. Αντισθάμιζε

τάς περιστάσεις τῆς ἡμέρας. Κανόνισε τὸν χρόνον σου οὕτω ὥστε νὰ ἔχῃς πέντε ἢ ἕξ ὥρας ἀδιαταράκτους. Εἰς αὐτάς τὰς ὥρας ἀσκού εἰς τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετον πρὸς ὃ,τι σὲ ἐξαναγκάζουν αἱ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις καὶ σχέσεις σου. Τρώγεις ὑπερβολικὰ μὲ τοὺς φίλους σου μίαν ἑσπέραν; Τὴν ἐπιούσαν νῆστευσον ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ ὥρας καὶ συγχρόνως ἐκτέλεσον ἓν ἔργον ἡσύχως, οὕτως εἰπεῖν ἀποκηρύττων τὸν τῆς προλαβούσης ἑσπέρας ἑαυτὸν σου. Ἄλλα μέλλεις τὴν προσεχῆ ἑσπέραν νὰ συμπάγῃς μὲ φίλους. Τότε μὴ φάγῃς τίποτε ὄλην τὴν ἡμέραν, ἢ μὴ φάγῃς κρέας ἐπὶ ἓνα μῆνα ἐκτὸς ὅταν σὲ ἀναγκάζουν αἱ προσκλήσεις. Ὁ αὐτὸς νόμος τῆς ἀντισθμίσεως ἰσχύει καὶ ἐὰν εἶσαι ὑπάλληλος. Ἀναγκάζεσαι νὰ βιοῖς εἰς δωμάτια μὲ κλειστά παράθυρα; Μόλις ἔχεις καιρὸν τρέξε νὰ ἀναπνεύσῃς ὀξυγόνον, πλήρωσον τοὺς πνεύμονας καθαροῦ ἀέρος ἀρκετοῦ ὥστε νὰ ὑποστῆς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς στερήσεώς του ἀνεπιβλαβῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ζηλοτύπως ζητεῖ τὸ ἰσοδύναμον ὑπὸ περιστάσεις ἀντιθέτους ἐκείνων εἰς ἃς ἐξαναγκάζεσαι. Ἡ ὑγεία εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος ἡθους καὶ ἀνευ ἡθους τὸ ἀπερίττως βιοῦν δὲν δύναται νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἐὰν εἶσαι πιστὸς εἰς τὸν ἰδιαίτερον κανόνα σου οἷόςδηποτε καὶ ἂν ἢ ὁ κύκλος ἐν ᾧ διαβιοῖς δὲν δύναται νὰ σὲ ὑποδουλώσῃ.

Ὁ καθηγητῆς Γίλκης, συγγραφεὺς καὶ διευθυντῆς μεγάλου λυκείου θεωρεῖ τὴν φιλαυτίαν ὡς τὸν μέγιστον ἐχθρὸν τοῦ ἀπερίττως βιοῦν. “Παράβαλε, λέγει, ἓνα μείρακα πρὸς ἓνα ἄνδρα διαβουλευόμενον πῶς νὰ εὐδοκιμήσῃ. Ὁ μείραξ μὴ ὦν ὑπόχρεως νὰ διαβουλευέται τοῦτο εἶνε ἀφιλαυτος καὶ ἐπομένως βιοῖ ἀπερίττως. Ἄλλ’ ὁ ἄνθρωπος ὁ διαβουλευόμενος νὰ εὐδοκιμήσῃ ἀντὶ πάσης θυσίας; Φεῦ! Πᾶσα πράξις του βοᾷ καὶ κραυγάζει, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃς τὸ ἀπαιτούμενον οὐδὲ νὰ ἀκούῃς τὴν βοήν καὶ τὴν κραυγὴν τῆς, πᾶσα πράξις του βοᾷ καὶ κραυγάζει ἀποκλειστικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ παντελῆ ἀδιαφορίαν περὶ τῶν συμφερόντων, φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων τοῦ ἄλλου. Αὐτὸ τὸ τέρας, τὸ ἀξιολύπητον, εἶνε ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀπερίττου βίου καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος. Θέλει νὰ προοδεύσῃ πατῶν ἐπὶ τῶν ἄλλων, Διαβουλευέται πῶς νὰ σὲ ἐκμεταλλευσθῇ πῶς νὰ ὠφελῆθῃ ἀπὸ σέ, οὐδέποτε πῶς νὰ σὲ ὠφελήσῃ. Εἶνε δὲ καὶ ἀξιολύπητος διότι κατ’ οὐσίαν δὲν προοδεύει, δὲν εὐδοκιμεῖ, καίτοι πιθανὸν νὰ κατακτήσῃ ὃ,τι ἐπιζητεῖ. Ἄλλ’ εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀξιολύπητος ἢ κοινωνία ἣτις ὡς ἐκ τῆς πλειονότητός τοιούτων ὄντων ἀδυνατεῖ νὰ κατορθώσῃ τὸ ἀπερίττως βιοῦν.”

Ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ γνώμη ἐνὸς εὐπατρίδου ὅστις μετέχει τῆς συζητήσεως ἀνωνύμως, ὑπογραφόμενος ἀπλῶς “Ζάπλουτος.” Ἡ ἐπιστολή του εἶνε μακρὰ καὶ ἐμβριθής, καὶ καταδηλοῦται ἐξ αὐτῆς ὅτι πράγματι ὁ γράφων εἶνε

κάτοχος μεγάλου πλούτου. Δὲν συζητεῖ δὲ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ποιεῖται δήλωσιν ὅτι θὰ ἔθετε τὸν πλοῦτον του εἰς τὰς χεῖρας οἷασδήποτε Ἑταιρίας ἢ Κυβερνήσεως ἣτις θὰ κατόρθου, ἐλκύνουσα καὶ ἄλλας ὁμοίας καταθέσεις περιουσιῶν, νὰ ὀργανίσῃ κίνημα τελεσφόρον πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ ἀπερίττως βιοῦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ γνώμη του εἶνε ὅτι ὁ ἀπερίττος βίος ναυαγεῖ ἐνώπιον τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ πλούσιοι δὲν συναισθάνονται τὴν τρομερὰν εὐθύνην ἣν ὑπέχουν διὰ τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῶν κοπιῶντων καὶ πεφορτισμένων. Εἶνε δὲ συνένοχος αὐτῶν ἡ Ἐκκλησία διότι δὲν ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῆς παρώσεως τῶν ἀγνοούντων ὅτι οὐδεὶς πλούσιος δικαιούται νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἄλλο τι ἢ ταμίαν ὀφείλοντα νὰ πληρῶνῃ τοὺς ἐκτελεστάς ἔργων ἀνυψούντων καὶ φωτιζόντων. Ἡ Ἐκκλησία μὴ πράττουσα τοῦτο ἀπαρνεῖται τὴν ἐντολὴν ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Τί πιστεύει ἡ Ἐκκλησία ἀφοῦ δὲν πιστεύει ὅτι πλούσιος μὴ καταθέτων τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς κοινωνίας, εἶνε προδότης πίστεως καὶ πατρίδος; Ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε θίγει τὸ ζήτημα τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πλουσίου ἀλλὰ τοὺς κολακεύει. Ὁ Χριστὸς ὅμως ἀπάνστως τὸ ἔθιγεν, ἐστηλίτευσεν δὲ τοὺς πλουσίους διὰ παντὸς τρόπου. Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου εἶνε προφανῆς καυτηρίασις τῆς νωχελείας τῶν πλουσίων ἐκείνων οἵτινες δὲν συναισθάνονται τὴν εὐθύνην τῶν διὰ τὰς ομάδας τῶν ἀπλοῦτων. Ὁ Χριστὸς ἐμφαντικῶς εἶπε ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ σωθῇ εἰμὴ ἐὰν ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν πενήτων. Αὐτὸ καὶ μόνον εἶνε ἡ κλεῖς τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁλόκληρος ὁ Χριστιανισμὸς συγκεφαλαιούται εἰς μίαν λέξιν “ἀλτρουισμὸς”· παράβαλε, λοιπόν, τώρα τὴν διαγωγὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἀγαπᾷ νὰ πιστεῖν ὅτι ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται ὑπὸ τὰς τελετάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀκολουθίας, τὰς γονυκλισίας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἄλλὰ ἐὰν ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τοὺς πλουσίους ὅποιαν τρομερὰν εὐθύνην ὑπέχουσι, τότε θὰ ἀνεγεννᾶτο ὡς Ἐκκλησία καὶ ὡς δεξιὰ χεὶρ τοῦ Χριστοῦ. Οἱ πλείστοι τῶν πλουσίων δὲν εἶνε τόσῳ κακοὶ ὅσῳ ἀπερίσκεπτοι, καὶ ἂν ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς ἐκολάκευε θὰ ἀνεκάλυπτον τὴν ἀποστολὴν των.”

Κατὰ τὸν διάσημον ῥωσολόγον Πέρρις, τὸ μυστικὸν τοῦ ἀπερίττως βιοῦν ἔγκειται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Τολστόη. Ὁ Τολστόης ὄχι μόνον τὸ διδάσκει, ἀλλὰ καὶ τὸ θέτει εἰς ἐφαρμογὴν. Τὸ κήρυγμά του εἶνε: Λόγος, Εἰρήνη, Ἐργασία, Ἀγνότης, Αὐτοθυσία—ἀκριβῶς τὰ συστατικὰ τοῦ ἀπερίττως βιοῦν.

Θὰ πᾶσχωμεν ἐνὸς δὲν ἐκθρονίσωμεν τὸν Ἐκατομυριούχον ἢ ἀπ’ αὐτοῦ ἐκθρονίσωμεν τὸν Φιλόσοφον.

Ἐσχημάτισα κάπως τὴν πεποιθήσιν ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ εἶνε οἱ διερμηνεῖς τῶν θεῶν παρὰ τῶ ἀνθρωπίνῳ γένει—Πλάτων.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΝ.

Ἐξ ἀφετηρίας τῶν μεταρρυθμίσεων ἄς εἰσῆ-
γαγεν ἐσχάτως ἢ νομικὴ σχολὴ τῶν Παρισίων
ὅσον ἀφορᾷ τὴν διδασκαλίαν τοῦ διεθνούς δικαίου
κρίνω ἐπίκαιρον τὰ παράσχω διὰ τοῦ ἐπομένου
ἄρθρου μίαν ζώσαν ἰδέαν περὶ τοῦ χαρακτήρος,
τῶν τάσεων καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς σφαίρας
αὐτῆς τῶν σχέσεων, ἢ κανόνων, ἣτις εἶνε γνωστὴ
ὑπὸ τὸ ὄνομα "διεθνὲς δίκαιον." Ἐννοεῖται δὲν
ὀμιλῶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἄλλου ἐκείνου κλάδου
τοῦ δικαίου ὅστις ἀπροσφόρος καλεῖται "ἰδιωτικὸν
διεθνὲς δίκαιον" ἢ "σύγκρουσις νόμων." Διεθνὲς
δίκαιον λέγων ἐννοῶ τὰς σχέσεις τῶν κρατῶν πρὸς
ἄλληλα, καὶ ἢ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ τοῦ Δικαίου
ἀνέρχεται εἰς τὴν εὐγενεστέραν καὶ ὑψηλοτέραν
φάσιν τῆς τρεπομένης εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ διεθνούς
δικαίου, διότι ἐν τῇ ἐρευνῇ ταύτῃ συλλαμβάνομεν
τὴν ἰδέαν τῆς Ἀνθρωπότητος μὲ τὰ κράτη ὡς
μέλη αὐτῆς ἀντιστοίχως πρὸς τὸ ἔδαφος τοῦ
ἀστικοῦ δικαίου τοῦ δόντος ἡμῖν τὴν ἔννοιαν τοῦ
κράτους μὲ τὰ ἄτομα, ἢ τὰς ομάδας ὡς μέλη
αὐτοῦ. Ἐρευνητέον ἐν πρώτοις ἂν ὁ ὀρισμὸς τοῦ
δικαίου "οἱ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνειδήσεως ἀπορρέ-
οντες κανόνες καθ' οὓς ῥυθμίζονται αἱ ἐξωτερικαὶ
σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους" εἶνε ἀπο-
χρῶν ὀρισμὸς καὶ διὰ τὸ "διεθνὲς δίκαιον." Ἡ
ἀναλογία εἶνε πλήρης διότι ἐν ἀμφοτέροις ταῖς
ἐννοίαις ὑποτίθεται τὸ κῦρος μιᾶς "ἐπιταγῆς
προερχομένης ἀπὸ ὑπάτην πολιτικὴν ἀρχὴν" καὶ
καθιστώσης τὸ δίκαιον ἐφαρμόσιμον. Θὰ εἴπη τις
"ποία ὑπάτη πολιτικὴ ἀρχὴ" ἐπιτάσσει οὕτω
τὰ διάφορα κράτη ὥστε νὰ ὑπακούωσι; Ἐπὶ
τοῦ παρόντος οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἀπο-
κλείει τὴν γένεσιν τοιαύτης ἀρχῆς ἐν τῷ μέλλοντι.
Πράγματι ἔχομεν δεδομένα δικαιούντα ἡμᾶς νὰ
προσδοκῶμεν τὴν ἐξέλιξιν ὑπάτης διεθνούς ἐξου-
σίας. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου ὁ ἐρευνητὴς
ἀνευρίσκει ἱκανὰ σπέρματα ὡς φερ' εἰπεῖν ἐν ταῖς
παναρχαίαις κοινότησι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰν-
δίας ἐνθα, ἰδίως ἐν Ἰνδία, κανόνες δικαίου ἰσχυροὶ
καὶ ἐφηρμόσσοντο ἐπὶ ἀναριθμήτους γενεὰς ἀνευ
ἀνεγνωρισμένης τινος κυβερνήσεως. Ἐφηρμόσ-
σοντο μάλιστα ἐπακριβέστερον καὶ πιστότερον
ἢ ὅσον συμβαίνει ὑπὸ τὸ κῦρος τῆς κυβερνήσεως.
Καὶ μάλιστα ἐφηρμόσσοντο χωρὶς νὰ ἐξαναγκάζη
εἰς ἐφαρμογὴν ἢ ἰδέα τῆς τιμωρίας, ἀφοῦ σύστημα
ποινῶν δὲν ὑπῆρχεν. Ἡ ἐξαναγκάζουσα δύναμις
ἦτο ἐκ τῶν ἐνδον. Ἐπειτα μὴ λησμονῶμεν ὅτι
τὰ δίκαιον ἀείποτε ἐμφανίζεται πρῶτον καὶ βρα-
δύτερον προκύπτει ἢ πολιτικὴ ἐξουσία. Ἐννοεῖ-
ται ἐν τούτοις ὅτι κατόπι τὸ δίκαιον ἀναπτύσ-
σεται καὶ οὐσιοποιεῖται ὑπὸ τῆς μεταγενέστερον
αὐτοῦ γεννηθείσης πολιτικῆς ἀρχῆς. Κυρίως
εἰπεῖν, ἢ ὑγιῆς πολιτικὴ ἐξουσία εἶνε ὁ τελευ-
ταῖος καὶ μέγιστος θρίαμβος τοῦ δικαίου. Ἀνα-
θρώσκει πρῶτον τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων ἐκ τῆς
ψυχῆς τοῦ λαοῦ. Ἐἴτα ἐξωθεν ἐπενεργοῦσι πειρα-

ματικά τινες συνθήκαι τροποποιῶσαι καὶ παγι-
οῦσαι τὰ ἔθιμα. Μόλις ἐπιτευχθῇ ἰσορροπία τῶν
ἐνδον καὶ τῶν ἐξωθεν, τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων τε-
λευτᾷ, καὶ ἐπιζῆ ἢ πολιτικὴ ἐξουσία κελεύουσα
τὴν τήρησιν τῶν τεθέντων κανόνων ἄτε ἐκπροσω-
ποῦσα πληρέστατα τὴν πολιτικὴν συνείδησιν τοῦ
λαοῦ. Δύναται καὶ νέον δίκαιον ἐθίμων νὰ προ-
κύψη, ἀλλ' ἢ αὐτὴ σειρὰ φαινομένων θὰ ἐπακο-
λουθήσῃ. Ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν δυνάμεθα
νὰ προσδοκῶμεν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ διεθνούς
δικαίου. "Ὅλα τείνουσι πρὸς τὴν μόρφωσιν καὶ
κοινὴν ἀναγνώρισιν μιᾶς ὑπάτης πολιτικῆς αὐθεν-
τίας ἐν μέσῳ τῶν κρατῶν. Ὅποια τις ἔσται
ἄδηλον. Βεβαίως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιφυ-
λάσsetαι μοναρχικὴ τις διοίκησις τοῦ κόσμου,
διότι ἢ ἀπαραίτητος πρὸς τοῦτο στρατιωτικὴ
δύναμις οὐδέποτε θὰ γίνῃ ἐφικτή. Πιθανὸν νὰ
τείνῃ ἢ ἐξέλιξις εἰς ἴδρυσιν Ἡνωμένων Πολιτειῶν
τῆς Εὐρώπης. Τὸ μόνον βέβαιον ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος εἶνε ὅτι ἀφοῦ τὸ διεθνὲς δίκαιον διηνεκῶς
αὐξάνει καὶ βελτιοῦται, ἢ βαθματῶς διαμόρφωσις
ὑπερτάτης τινος πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν μέσῳ τῶν
πολιτειῶν τοῦ κόσμου εἶνε ἀναμφισβήτητος καί-
περ τανῦν ἔμβρυον ἀόρατον. Ὅπως ἄρα ἢ κεν-
τρικὴ πολιτικὴ ἐξουσία ἐνὸς κράτους εἶνε σταθμὸς
ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, οὕτω
καὶ ἢ κεντρικὴ πολιτικὴ ἐξουσία τοῦ συνόλου
τῶν κρατῶν ἔσται σταθμὸς τῆς σταδιοδρομίας
τοῦ διεθνούς δικαίου. Διαφέρει βεβαίως τὸ ἀστι-
κὸν δίκαιον ἀπὸ τὸ διεθνὲς καθ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν
ἀφορᾷ εἰς ἄτομα, τοῦτο δὲ εἰς ἀθροίσματα ἀτόμων
καλούμενα κράτη, καὶ θεωρούμενα νομικῶς ἀένναα,
ἐνῶ τὰ ἄτομα λαμβάνονται ὡς πρόσκαιρα. Ἐ-
τέρα διαφορὰ εἶνε ὅτι τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἀφορᾷ
εἰς μονάδας ὧν ἐκάστη εἶνε μία θέλησις ἄτε οὐσα
ἄτομον, ἐνῶ τὸ διεθνὲς δίκαιον ἀφορᾷ εἰς μονάδας
ὧν ἐκάστη εἶνε πλῆθος θελήσεων ἄτε οὐσα ἄ-
θροισμα ἀτόμων. Μολαταῦτα δὲν εἶνε ἄλλοτρία
πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἢ ἰδέα τοῦ πολλαπλοῦ
τῶν θελήσεων, διότι καὶ αὐτὸ ἔχει πολλάκις νὰ
λάβῃ ὑπ' ὄψει σωματεῖα ὡς νομικὰς μονάδας.
Ἐν ἐμπορικῶν σωματεῖον φερ' εἰπεῖν, εἶνε ὑπεύ-
θυνον, ἐνίστε, διὰ τὰς πράξεις ἐκάστου τῶν μελῶν
του. Καὶ δὲν εἶνε μὲν τὸ σωματεῖον ἀένναον,
ἀλλὰ δὲν τελευτᾷ διὰ θανάτου ὡς τὸ ἄτομον.
Ἐπειτα ἐνέχει τὰ σπέρματα τοῦ νομικῶς ἀενάου,
ὡς φερ' εἰπεῖν ἐν θρησκευτικῶν καθίδρυμα. Ἐν
ἄλλαις λέξεσιν, ἢ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ
εἰς τὸ διεθνὲς εἶνε ὁμαλὴ καὶ φυσικὴ, καὶ ἐπο-
μένως εἶνε λογικὴ ἢ προσδοκία διεθνούς κεντρικῆς
πολιτικῆς ἐξουσίας. Μάλιστα πόρισμα ἐντεῦθεν
προκύπτει ὅτι ἢ σπουδὴ τῆς ἱστορίας τοῦ διεθνούς
δικαίου διαλευκαίνει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀστικοῦ.
Τὸ πρῶτον σπέρμα τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν ἐρρίφ-
θη ὅταν ἐτουίσθη ἢ ζῶσα ἰδέα ὅτι οἱ μονάρχαι
τῶν διαφόρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης ὑπέκειντο
εἰς σύστημά τι νόμων ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀστικὸν

δίκαιον τὸ ἰσχύον ἐντὸς ἐκάστου κράτους. Ἡ ἰδέα ἐρριζοβόλησε καὶ τὴν βλάστησιν αὐτῆς εὐνόησεν ἢ μακρὰ τῶν υἰοθετησάντων αὐτὴν ἐξοικειώσεις μετὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς τεχνικότητας τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Ἐίχεν οὕτω ἓνα πολιτικὸν ἀστέρα τὸ διεθνὲς δίκαιον, εἶχε τὸ νομικὸν ἰδεῶδες τῆς Ῥώμης ἀλλ' εἶχεν ἔτι πλέον καὶ ἠθικὸν τι ἰδεῶδες ὡς γνώμονα, ἔστω καὶ στοιχειῶδες. Ἡ δύνατο νὰ ἐνωτίζεται ἀπὸ τὰ ἀξιώματα τοῦ χριστιανισμοῦ περὶ δικαιοσύνης, εὐσπλαχνίας, ὑπομονῆς, εὐσταθείας φιλαλληθείας, αὐτοθυσίας, γενναιοφροσύνης, καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐντούτοις τὸ διεθνὲς δίκαιον δὲν ἦτο ἀκόμη εὐσταλὲς ἄρκετὰ ὥστε νὰ ἀποδοκιμάζῃ τὸν πόλεμον ὡς ἀδικον ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ἡ ἐξελίξις του ὅμως ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω λαυθανόντως καὶ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξεν ὁ ἐξόχως ἐνδιαφέρων θεσμὸς τοῦ Ἰπποτισμοῦ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰπποτισμοῦ ἀπαξ εἰσχωρήσαν ἐπελήφθη νὰ ὑποδεικνύῃ ὅτι ἡ σκληρότης ἐν πολέμῳ καταδικάζεται, ἡ ἀπιστία πρὸς τὸν ἐχθρὸν στιγματίζεται, ἡ ἱεροσυλία ἀπαγορεύεται, ὁ βιασμὸς γυναικῶν ἰδίως ἐν πολέμῳ εἶνε τι ἀποτρόπαιον. Ἐτερον βῆμα ἐν τῇ ἀγούσῃ πρὸς τὴν κατάργησιν τοῦ πολέμου ὑπῆρξεν ὁ φεουδαλισμὸς ἐν τῇ δυτικῇ εὐρώπῃ, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἀνατολικῇ. Ἀμφότεροι οἱ θεσμοὶ οὗτοι ὑπῆρξαν συντελεσταὶ τῆς ἰδέας ὅτι ὑπάρχει ἐν ἠθικὸν δικαστήριον εἰς ὃ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἀναποδράστως ὑπόκεινται. Ὁ μοναρχισμὸς ἄρα ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τοῦ διεθνούς δικαίου διότι διέσωσε τὴν ἔννοιαν τῶν κρατῶν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῶνται ἄψυχα ἀθροίσματα ἀνθρώπων. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μονάρχου τὸ κράτος προσέλαβε δικαίωμα ἐμφύχου ὁμάδος. Τὸ νεφελῶδες σύστημα τῶν κανόνων πρὸς ῥύθμισιν τῶν σχέσεων τῶν μοναρχῶν πρὸς ἀλλήλους ὑπῆρξε τὸ προανάκρουσμα τῆς γεννήσεως τοῦ διεθνούς δικαίου. Ἀφ' ἐνός ἔκτοτε ἡ ἔξις καὶ συνήθεια, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ προῖων ἀνθρωπισμὸς προάγουσι τὸ διεθνὲς δίκαιον. Τὸ οὐσιῶδες εἶνε νὰ παραδεχθῶσι τοὺς κανόνας αὐτοῦ τὰ κράτη καὶ διὰ νὰ τοὺς παραδεχθῶσιν ἡ πείρα καὶ ἡ ἔξις εἶνε ἡ ἀρίστη ἐγγύησις. Ἡ συστηματοποίησις ἄρα τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας εἶνε πολύτιμος ἀρωγὸς τοῦ διεθνούς δικαίου. Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐξελλίσσεται διττῶς· τὸ μὲν ἀπὸ τὰς αὐθορμήτους συνηθείας τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν. Οὕτω καὶ τὸ διεθνὲς· μόνον ὅτι τοῦτο ἀντὶ νομοθετικῆς λειτουργίας ἔχει τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἐμπνεομένους πολιτευτάς. Ὁ πρῶτος συστηματοποιήσας τὰ διδάγματα τῆς πείρας συγγραφεὺς κειμένου τοῦ διεθνούς δικαίου ἦτο ὁ Γρότιος. Ἐν τῇ ἐποχῇ ὅμως ἐκείνῃ ἦσαν ὀλίγα τὰ χρήζοντα συστηματοποιήσεως. Ἦσαν δικαίωμα καὶ καθήκοντα πρέσβειων, ὑποχρεώσεις πηγάζουσαι ἀπὸ

συνθήκας, δίκαια αἷτια πολέμων, καθήκοντα καὶ δικαίωμα συμμάχων, καθήκοντα καὶ δικαίωμα οὐδετέρων καὶ τὰ τοιαῦτα. Δύο μόνον αἰῶνες παρήλθον ἔκτοτε καὶ ἡ ὕλη ἦν τὸ διεθνὲς δίκαιον καλεῖται νὰ συστηματοποιήσῃ εἶνε κολοσιαία. Ἡ συγκοινωνία, αἱ ἐφευρέσεις αἱ εὐρυτέραι βλέψεις ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἔφερον τὰ ἔθνη εἰς τόσῳ πολὺ μεγαλητέραν συνάφειαν ὥστε ἐκ τῶν τριῶν ἐγχειρημάτων ἄπερ ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ διεθνὲς δίκαιον [α'). διευκόλυνσιν τῶν διεθνῶν σχέσεων ἐν εἰρήνῃ. β'). πρόληψιν πολέμων. γ'). μετριασμὸν τῆς δεινότητος ἢ περιορισμὸν τῆς ἐπεκτάσεως ἀναποδράστου συρράξεως], μόνον τὸ πρῶτον ἔλαβε κατὰ τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνας διαστάσεις σοβαροῦ ἐγχειρήματος, τῶν ἄλλων δύο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑποχωρούντων εἰς τὴν προϊούσαν ἀλληλεγγύην τῶν ἔθνων καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ἐπομένως ἀπασχολούντων τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐπὶ ἔλαττον καὶ ἔλαττον. Πρὸς τῇ συστηματοποίησιν τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας ἀπαιτεῖται συμμετρία μορφῆς καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ διακρίνονται δύο ἐπιστήμονες· ὁ γερμανὸς Βλούντσλυ καὶ ὁ ἀμερικανὸς Δῶδλυ Φήλδ ἀντιπροσωπεύοντες δύο χωριστὰς σχολάς. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν παρατηρεῖται μία ἐπίμονος προσπάθεια νὰ δοθῇ εἰς τὸ διεθνὲς δίκαιον διεύθυνσις εἰς νέον τινα γνώμονα, δηλαδὴ εἰς τὸν γνώμονα τοῦ κοινῆ καὶ μονίμου συμφέροντος πάντων συλλήβδην τῶν ἔθνων ἀνεξαρτήτως ὄγκου ἢ πλούτου, ἢ στρατιωτικῆς ἰσχύος. Δυστυχῶς διὰ τὴν ταχυτέραν ἀνέλιξιν τοῦ διεθνούς δικαίου ἢ διεύθυνσις ἄλλοτε ὑπῆρξε πρὸς τὸν γνώμονα τῆς στρατιωτικῆς ἢ ναυτικῆς ἰσχύος, καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς μεροληπτικῆς στάσεως συγγραφέων ἀνηκόντων εἰς ἰσχυρὰ ἔθνη. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν συμβάσεων καὶ συνθηκῶν ἐπὶ ἔργων εἰρήνης, βαδμηδὸν εἰσεχώρησεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ διεθνούς δικαίου ἡ ἰδέα τῆς ἰσονομίας μεταξὺ τῶν κρατῶν εἴτε μικρῶν, εἴτε μεγάλων. Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ προσδοκῶμεν τὸ ἀξίωμα τοῦ διεθνούς δικαίου ὅτι πᾶσα διάταξις αὐτοῦ ἀφορᾷ τόσον εἰς τὸ ὄφελος τῶν συμβαλλομένων ὅσον καὶ εἰς τὸ ὄφελος τῆς Ἀνθρωπότητος, ἀκριβῶς ὡς εἶνε ἀξίωμα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου νῦν ὅτι πᾶσα διάταξις αὐτοῦ ἀφορᾷ τόσον εἰς τὸ ὄφελος τῶν διαδίκων ὅσον καὶ εἰς τὸ ὄφελος τοῦ κράτους. Ἰδῶμεν ἤδη κατὰ πόσον ἐπιτρέπεται νὰ προσδοκῶμεν τὴν ἐπίτευξιν τοῦ μεγίστου καὶ εὐγενεστάτου σκοποῦ τοῦ διεθνούς δικαίου — τὴν κατάργησιν τοῦ πολέμου. Διατί συμβαίνουν πόλεμοι; Ἀπλούστατα διότι τὰ κράτη δὲν θέλουν εἰρήνην. Ἡ ἰδέα τῆς ἰσοτιμίας τῶν κρατῶν ἀνεξαρτήτως ἰσχύος, μεγέθους ἢ πλούτου, δὲν προέκυψεν ἀκόμη. Κνωφορεῖται, ἀλλὰ δὲν ἐγεννήθη ἀκόμη. Τὰ ἰσχυρὰ κράτη συναισθάνονται τὴν ἰσχύν των καὶ τὰ ἀνίσχυρα πιέζονται ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀδυναμίας των,

επομένως πᾶσαι αἱ διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ πόθου τῆς εἰρήνης εἶνε κατ' ἀνάγκην ἀνελεγκριεῖς. Πανταχοῦ αἱ κυβερνήσεις διατελοῦσιν ἐν καταστάσει ἀρχηγόνου ἀγροικίας καὶ βαρβαρότητος. Τὸ εἰδεχθὲς πνεῦμα τοῦ χρηματισμοῦ, τὰ πάθη, τὰ μίση, ἡ μισαλλοδοξία, ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια, πρυτανεύουσι κατ' οὐσίαν καίτοι ἐξωτερικῶς ἐπιδεικνύεται ἔφεσις πρὸς παγίωσιν τῆς εἰρήνης. Φρονοῦσι πολλοὶ ὅτι ἡ ἴδρυσις Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου ἐξ ἀντιπροσώπων πάντων τῶν κρατῶν θὰ προελαμβάνε πᾶσαν διεθνῆ σύγκρουσιν. Ἄλλ' ὅταν δὲν ὑφίσταται δύναμις ὀπισθεν τοῦ Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου ἐτοιμὴ νὰ ἐπιβάλη τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων του, τί ὠφελεῖ ἡ ἴδρυσις του; Τοιαύτη δὲ δύναμις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἐνόσω τὰ κράτη ἀποστέρουσι τὴν ὑπαρξίν της. Θὰ ἀποστέρουσι δὲ αὐτὴν ἐνόσω δὲν ἐμφοροῦνται τοῦ πνεύματος τῆς ἰσοτιμίας, ἐνόσω δὲν ἀπαλάσσονται τῶν προλήψεων τοῦ παρελθόντος καὶ ἐνόσω διατελοῦσιν ὑπόδουλα εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ χρηματισμοῦ. Τὴν διαιτησίαν οἱ διχογνωμῶντες ἀποδέχονται ὅταν ἐκάτερος καλῇ τῇ πίστει θεωρῇ ἑαυτὸν ἐν τῷ δικαίῳ, ἀλλὰ εἶνε πρόδηλον ὅτι τοιαύτη καλὴ πίστις μεταξὺ τῶν κρατῶν δὲν ὑπάρχει, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οὐδαμῶς ἐπιθυμοῦσι σύστασιν διαιτητικοῦ θεσμοῦ, οὔτε θὰ τὸν ἐλάβανον σοβαρῶς ὑπ' ὄψει ἐὰν ἐδημιουργεῖτο. Μάλιστα εἶνε βέβαιον ὅτι δὲν δύναται νὰ καταρτισθῇ Διαιτητικὸν Δικαστήριον ἔχον ἰκανὴν αὐθεντίαν, σύνεσιν καὶ εὐθύτητα ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ δικαίως προκειμένου περὶ κράτους παθόντος προσβολὴν ἀνεξαρτησίας ἢ ἐθνικῆς ὑπάρξεως, ἐνόσω δὲν κραταιοῦται τὸ πνεῦμα τῆς ἰσοτιμίας τῶν κρατῶν ἀνεξαρτητῶς μεγέθους, ἰσχύος ἢ πλούτου. Αἰτία λοιπὸν τῶν πολέμων εἶνε ἡ ἀνισότης τῶν κρατῶν. Ἄλλ' ἂν δὲν εἶνε δυνατὸν τὰ κράτη νὰ εἶνε ἴσα τὸ μέγεθος, τὴν ἰσχὴν καὶ τὸν πλοῦτον, εἶνε ὅμως αὐτόχρομα ἴσα κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐκείνην ἀξίαν ἢ ἕκαστον κράτος ὅσω δῆποτε μικρὸν καὶ ἀνίσχυρον κέκτηται ἐν ὀνόματι τῆς αὐτοτελείας του ὡς ἀκεραίας μονάδος ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐν τῷ χαρακτήρι τούτῳ πᾶν αὐτόνομον κρατίδιον δικαιοῦται νὰ ἀμιλλᾶται καὶ νὰ ἀντιμετωπίζῃ ὑπὸ ἔποψιν αἰγλῆς, ἀξιοπρεπείας καὶ σπουδαιότητος, ἔστω καὶ τὴν μεγίστην αὐτὴν αὐτοκρατορίαν ἢ Δημοκρατίαν. Πᾶν ὅ,τι λοιπὸν τείνει νὰ ἀναδείξῃ τὴν ἀποψιν ταύτην, τείνει νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ πολέμου. Ἡ διὰ διαιτησίας λύσις διαφορῶν ὅσάκις εἶνε ἐφικτὸν, τείνει εἰς ἀνάδειξιν τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναδειχθῇ πληρέστατα πρὶν γίνῃ δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ Διαιτησία καθολικῶς καὶ νὰ ἔχῃ ἰσχὴν ὑπερτάτου νόμου. Τί ἄλλο πλὴν τῆς διαιτητικῆς λύσεως τῶν διαφορῶν τείνει νὰ προαγάγῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἰσοτιμίας τῶν κρατῶν; Πᾶν νομοθέτημα ἀφορῶν εἰς τὴν κραταίωσιν τῆς οικονομικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν

πολιτῶν ἐκάστου κράτους, πᾶσα περίπτωσις ἀποδεικνύουσα τὴν οικονομικὴν ἀλληλεξάρτησιν τῶν κρατῶν, πᾶσα ἄρσις φραγμῶν ὑφισταμένων μεταξὺ τῆς διεθνούς ἐμπορείας, καὶ ἐλευθέρως ἐπικοινωνίας πᾶσα ἀποθάρρυνσις τοῦ παιδαριώδους πάθους τῆς στρατιωτικῆς "δόξης" πᾶσα ἐκρίζωσις πατροπαράδοτων προκαταλήψεων καὶ φυλετικῶν ἀντιπαθειῶν, καὶ πᾶσα ἐνέργεια πρὸς διεθνῆ συνεννόησιν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Γῆς ἀνεξαρτητῶς τῶν κυβερνήσεων. Διὰ τῶν τάσεων τούτων τρέφεται καὶ ἰσχυροποιεῖται τὸ διεθνὲς δίκαιον, ἐκ δὲ τῆς ἰσχυροποιήσεως τοῦ διεθνούς δικαίου δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν τὴν γένεσιν τῆς ὑπερτάτης ἐκείνης πολιτικῆς ἐξουσίας ἣν πάντα τὰ κράτη ἀναποδράστως θὰ ἀναγνωρίσωσιν ἐνοποιούμενα οὕτω ὑπὸ τὸ κύρος αὐτῆς, καὶ τέλεον λησμονοῦντα τὸν πόλεμον ὡς μέθοδον ἢ ὡς ἀνάγκην.

Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἀπὸ ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ αἰῶνων σῶμα τι ἐννόμων σχέσεων τῶν κρατῶν πρὸς ἄλληλα, βραδύτατα καὶ βαθμιαίως ἔχει προκύψει, καίτοι ἡ πορεία του προσέκοψεν ἀπαύστως κατὰ τῶν ἰδιοτελειῶν ἐκάστου κράτους, καὶ ὅπερ δεινότερον, κατὰ τῶν μεροληπτικῶν τάσεων τῶν συγγραφέων οἵτινες ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνούς δικαίου δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιστώσιν εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ πατριωτισμοῦ. Ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν πάσῃ χώρα ὑπάρχουσιν ἐμβριθεῖς συγγραφεῖς περὶ διεθνούς δικαίου ἠττώμενοι δυστυχῶς ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ πειρασμοῦ εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ γράφωσιν ὡσανεὶ ἦσαν μισθοδοτούμενοι ἀπολογηταὶ τοῦ κράτους εἰς ὃ ἀνήκουσιν. Ἐντούτοις πᾶσα αὕτη ἡ στρεψοδικία ἀποδεικνύει τὴν πραγματικότητα καὶ ὑπαρξίν τοῦ Διεθνούς Δικαίου, ἐτι δὲ πλέον τὴν βαθμιαίαν κραταίωσιν αὐτοῦ ἔστω καὶ ἀνακοπτομένην. Ἰφίστανται δηλαδὴ ἀναλλοίωτοι καὶ αἰώνιοι ἀρχαὶ διεθνούς δικαίου ὑπερτάτης ἀξίας, καὶ δὲν μένει εἰμὴ ἡ συστηματοποίησις ἢ κωδικοποίησις τῶν διατάξεων του αἵτινες συσσωρθεῖσαι ἀπὸ τὴν πείραν τῶν ἀπὸ ὀκτῶ αἰῶνων ἐννόμων σχέσεων ἐν μέσῳ τῶν κρατῶν τελοῦσιν εἰς ὅπως οὖν χαώδη κατάστασιν. Εἰς τοὺς ἐρευνητὰς αὐτῶν ἀπόκειται νὰ τακτοποιήσωσι τὴν μάζαν ταύτην καὶ διὰ ἐπιμόνου δημοσιότητος νὰ συνοικειώσωσι τοὺς λαοὺς εἰς τὸ πνεῦμα της. Ἴνα δὲ ἐξουδετερωθῇ ὁ πατριωτικὸς πειρασμὸς, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν κατωρθαῖτο συστημά τι συναδελφότητος καὶ ἀγάπης μεταξὺ τῶν πάσης ἐθνικότητος ἐρευνητῶν τοῦ διεθνούς δικαίου. Πράγματι ὑπάρχουν τεκμήρια ὅτι τοιοῦτον κατόρθωμα εἶνε ἐπὶ θύραις. Ὅταν οἱ καθηγηταὶ τοῦ διεθνούς δικαίου πάντων τῶν πανεπιστημίων συνδεθῶσιν εἰς ἓν σωματεῖον, δὲν θὰ δύναται κράτος τι νὰ διαστρέφῃ τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατάξεων τοῦ διεθνούς δικαίου πρὸς πορισμὸν ἰδίου κέρδους, ἐπὶ ζημίᾳ ἄλλου κράτους, ἢ καὶ ἂν πράξῃ τοῦτο θὰ καταδικασθῇ ἠθικῶς ὑπὸ τῆς διεθνούς συνειδήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κύρος τοῦ Διεθνούς Δικαίου κραταίεται,

ὡς σκοποῦντος τὸ ὄφελος καὶ τὴν πρόοδον ἀπάντων τῶν κρατῶν καὶ ἀσχολουμένου εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεων ἐπὶ τῇ βάσει νομικῆς εὐθύνης, ἐπομένως καθιστῶντος τὴν χρῆσιν τῆς βίας μεταξὺ τῶν κρατῶν ἔωλον καὶ ἐπιλήψιμον. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσουν οἱ πολιτευόμενοι καὶ οἱ παιδαγωγοὶ ὅτι ὁσάκις ὀμιλοῦσι περὶ πολεμικῆς δόξης ἐκεῖ ἔνθα ἔπρεπε νὰ ὀμιλῶσι περὶ διεθνούς δικαιοσύνης, θέτουσιν ἐκάστοτε κατὰ ἓν βῆμα ὀπίσω τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ. ΙΔ'. ΒΟΛΤΑΪΡΟΣ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Βολταίρου ὑψοῦται γιγάντιον ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τῆς λογογραφίας, καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ αὐτοῦ ὡδε* εἰμὴ ὡς περὶ ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὺν αἰῶνα. Ἐντούτοις βιογραφικαί τινες σημειώσεις εἶνε ἀπαραίτητοι. Διδάσκαλος τοῦ Βολταίρου βεβαίως ἦτο ὁ Λουκιανός, καὶ εἶνε ἀξιοσημείωτος ἡ σύμπτωσις ὅτι ὅπως ὁ Λουκιανὸς οὕτω καὶ ὁ Βολταίρος κατ' ἀρχὰς ἐπεδόδη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς εἴτα δὲ ἐγκατέλειψεν αὐτὴν ὡς ἀπώλειαν χρόνου προσφυγὼν εἰς τὴν λογογραφίαν καὶ φιλοσοφίαν. Ἐπακολούθημα τοῦ πρώτου του λογογραφικοῦ προϊόντος ἦτο ἡ κάθειρξις αὐτοῦ ἐν τῇ Βασιλίᾳ, εἰκοσαετοῦς ἔτι ὄντος, διότι ἐν αὐτῷ ἐσατύριζε τὴν διαφθορὰν τῆς αὐλῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Μετ' ὀλίγον ἐδημοσιεύθη ἡ τραγωδία του Οἰδίπους, δι' ἧς ἐπέσυρε τὸ μῖσος τοῦ κλήρου ἕνεκα τοῦ στίχου ἔνθα περὶ ἱερέων λέγει ὅτι *notre credulité fait toute leur science*. Ἐν τῇ Βασιλίᾳ κρατούμενος συνέλαβε τὴν ιδέαν τῆς *Henriade*, ἥτις μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τῆς *Légende des Siecles* τοῦ Οὐγκὼ ἦτο τὸ μόνον ἐπικὸν ποίημα ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἐρίσας πρὸς ἓνα σκαιὸν αὐλικὸν ἐφυλακίσθη ἐκ δευτέρου μεθ' ὃ ἔγραψε τὰ δύο ἀριστουργήματα *L'Ingenu* καὶ *Micromégas*. Ἡ καταδρομὴ τὸν ὤθησεν εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα ἐβίωσε τρία ἔτη τυχῶν μεγάλης ἐκτιμήσεως. Τὸ ἔργον του *Lettres sur les Anglais* εἶνε διερμηνεύσις τοῦ ἀγγλικοῦ πνεύματος, καὶ συνέτελεσεν εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Descartes ὡς φιλοσόφου, διότι ὁ Βολταίρος κατέδειξε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Νεύτωνος ἀντιτάσσοντος εἰς τὸν ἀβάσιμον ἰσχυρισμὸν τοῦ Descartes περὶ ἀναισθησίας τῶν ζῶων, τὸν βásiμον ἰσχυρισμὸν ὅτι πᾶν ζῶον αἰσθάνεται καὶ νοεῖ ὅπως καὶ πᾶς ἄνθρωπος. Εἰς Παρισίους ἐπανελθὼν συνήψε φιλίαν μετὰ τῆς μαρκησίας Σατελέ, γυναικὸς ὑπερόχων πνευματικῶν προτερημάτων. Ἦτο μία ἀπὸ τὰς ὀλίγας γυναῖκας αἵτινες ἐπέδωκαν εἰς τὰ Μαθηματικὰ καὶ τὴν Φιλοσοφίαν. Ἐσχολίασε

τὸν Λεϊβνίτιον καὶ μετέφρασε τὰ μαθηματικὰ ἔργα τοῦ Νεύτωνος, διδαχθεῖσα τὴν ἀγγλικὴν ἀπὸ τὸν Βολταίρον μεθ' οὗ συνανεγίνωσκε καὶ τὰ ἔργα τοῦ Τάσσου καὶ τοῦ Ἀριστοῦ. Ἡ ἐξῆς περικοπὴ εἶνε ἀπὸ τὸ περὶ Νεύτωνος βιβλίον τοῦ Βολταίρου. "Τὸ συμπαθεῖν μὲ τὰς δοκιμασίας τῶν ἄλλων εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ εὐγενῆ ὀρμέμφυτα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Νεύτων ἐκαλλιέργησε τὸ ὀρμέμφυτον τοῦτο καὶ τὸ ἐπέκτεινεν οὕτω ὥστε νὰ συμπεριλαμβάνωνται καὶ τὰ ζῶα εἰς τὸ κράτος τῆς συμπαθείας ἡμῶν. Ὅπως ὁ Λῶκ οὕτω καὶ ὁ Νεύτων εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ ζῶα ιδέας καὶ αἰσθήματα ἀκριβῶς ὡς καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αἰσθητήρια ὄργανα τὰ ὁποῖα νὰ μὴ ἐκπληρῶσι τὴν λειτουργίαν τοῦ αἰσθάνεσθαι; Ὁ Νεύτων ἐν τῇ διαγωγῇ τοῦ βίου του ἦτο συνεπῆς μὲ τὴν φιλοσοφίαν του διότι ἀπηχθάνετο τὴν βάρβαρον ἔξω τῆς κρεοφαγίας. Δὲν ἀπέειχε μὲν πάντοτε τοῦ κρέατος ἀλλ' ὁσάκις ἐνέδιδεν ἐθλίβετο, οὐδέποτε δὲ ἐπέτρεψε νὰ σφαγῇ ζῶον ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἀπαύγασμα τοῦ αἰσθήματός του τούτου περὶ τῶν ζῶων ἦτο ἡ ἔκτακτος αὐτοῦ γλυκύτης καὶ εὐμένεια πρὸς τοὺς ἄνθρώπους. Ἀληθῶς ἄνευ Ἀνθρωπισμοῦ, ὅστις εἶνε ἀρετὴ περιλαμβάνουσα πάσας τὰς ἄλλας, δὲν ὑπάρχει φιλόσοφος ἀντάξιός του τίτλου." Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διατρίψω εἰς τὰ πολυπληθῆ ἔργα του. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος ἐτέλει εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Βολταίρου ὃν ἐθεώρει σχεδὸν ὡς θεόν, ἰδίως ἀφ' οὔτου ὁ φιλόσοφος τὸν ἐθεράπευσε δι' ἀπλῆς ἐπαφῆς τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ σφυγμοῦ τοῦ νοσοῦντος μονάρχου. "Αὐθημερόν, ἀφηγεῖται ὁ Βολταίρος, παρεκαθήσαμεν εἰς δεῖπνον, καὶ ὁ βασιλεὺς μὲ ἐγοήτευσεν συζητῶν περὶ ψυχῆς καὶ περὶ Πλάτωνος. Γενικῶς εἶπεῖν οἱ λόγιοι κολακεύουσι τοὺς βασιλεῖς καὶ ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἐμὲ κάπως ὑπνώτιζεν ἡ ιδέα ὅτι ἤμην εἰς τόσῃν συνάφειαν μὲ ἓνα βασιλέα, ἀλλὰ τί νὰ σὰς εἶπω ὁ Φρειδερίκος μὲ ἐκάλυπτεν αἰῶν καὶ θυμιάματος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ δὴ καθ' ὃν χρόνον οἱ διάφοροι λόγιοι τῶν Παρισίων μὲ ὕβριζον καπηλικῶς ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος τοῦλάχιστον. Μὲ προσεκάλεσεν εἰς Βερολίνον νὰ διαμένω ἐν τῇ αὐλῇ ἀλλὰ τῷ εἶπον καθαρὰ ὅτι προτιμῶ νὰ διαμένω μετὰ τῆς κυρίας Σατελέ. Τὸν ἐπεσκέφθη ὁμως βραδύτερον." Ἡ γαλλικὴ αὐλὴ ποθοῦσα συμμαχίαν μετὰ τοῦ Φρειδερίκου ἐχρησιμοποίησε τὴν φιλίαν ταύτην καὶ ἔστειλε τὸν Βολταίρον πρέσβυν. Ἐντούτοις οἱ ἐχθροὶ του δὲν ἔπαυσαν ραδιουργοῦντες κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπονομεύοντες τὴν ἐπιρροὴν του ὅπως ἠδύναντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπόουλως, ὡς σύνηθες τοῖς φθονοῦσι. Διὰ τοῦτο ὁ Βολταίρος ἐπέμεινε νὰ προσκτῆσῃται τὸ θαμβοῦν μὲν, ἀλλὰ κενὸν γόητρον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ, καὶ μολονότι ἀπερρίφθη κατ' ἀρχὰς ἔπειτα ἐγένετο

* *The Ethics of Diet*, by Howard Williams.

δεκτὸς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Ἡ κυρία Σατελέ ἀπέθανε καὶ τότε ὁ Φρειδερίκος ἐπανελάβε τὰς παρακλήσεις του εἰς ἅς ἐπὶ τέλους ὁ Βολταῖρος ἐνέδωκε μεταβὰς εἰς τὴν αὐλὴν του ἔνθα ἔτυχεν ἐκτάκτου τιμῆς καὶ διήνυσε βίον ἔκλαμπρον καὶ παραγωγικὸν ἐπὶ τινα χρόνον. Ἡ ἁρμονία μεταξὺ τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ βασιλέως δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἔσαεῖ. Ὁ Βολταῖρος ἔφυγε κατὰστήσας τὴν παρὰ τὴν Ἑλβετίαν πόλιν Φέρνυ σχεδὸν μόνιμον κατοικίαν του ἐφεξῆς. Ἐκεῖ ἠσυχάζων καὶ γράφων ἦτο ὁ ἰσχυρότατος τῶν μεγιστάνων τῆς Εὐρώπης ἀποδείξας ὅτι ὄντως “ἡ πέννα εἶνε κραταιότερα τοῦ ξίφους” Κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ ἀπὸ τὸ ἑλβετικὸν του καταφύγιον ἐνέσπειρε τρόμον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τυράννων ἐνδελεχῶς καὶ ὀτρηνῶς ἐργαζόμενος πρὸς διάσωσιν τῶν παντοίων θυμάτων τῆς σκληρότητος, τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῶν ἀδίκων νόμων.

Τὸ περιώνυμον βιβλίον του *Essai sur les Mœurs et l'Esprit des Nations* σημειοῖ νέαν ῥοπὴν ἱστορικῆς ἐρεῖνης. Ἀφ' ὅτου ὁ Λουκιανὸς ἐγελωτοποίησε τὴν μανίαν τῶν ἱστοριογράφων νὰ γράφωσι τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν χρονογραφούντες βασιλεῖς, αὐλὰς, καὶ αὐλικὰς ῥαδιουργίας, ὡσανεὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπλάσθη διὰ νὰ διαφημίξῃ τὰς ἰκανότητάς ὀλίγων ἀτόμων, ἢ ὡσανεὶ σκοπὸς τῆς κοινωνίας μὴ ἦτο ἡ εὐημερία τῆς Ἀνθρωπότητος ἀλλ' ἡ τέρψις μιᾶς ὁμάδος, οὐδέποτε ὁ νέος τρόπος τοῦ ἐρευνᾶν τὴν ἱστορίαν ἐθριάμβευσεν εἰμὴ ὅτε ὁ Βολταῖρος διὰ τοῦ εἰρημένου βιβλίου ἐβροντοφώνησε τὴν κολοσσιαίαν σπουδαιότητα ἣν κέκτηται ἡ ἐρευνα τῶν νόμων, ἠθῶν, τεχνῶν, ἐπιστημῶν, ἐμπορίου, παραδόσεων καὶ θεσμῶν τοῦ παρελθόντος. Τὸ βιβλίον πράγματι ἀσχολεῖται εἰς αὐτὴν τὴν ἐρευναν, καὶ διεξάγει αὐτὴν μετὰ θαυμαστῆς διανείας καὶ γλαφυρότητος, εἰς ὕψος δὲ ἐξόχως φιλοσοφικὸν καὶ περιεκτικόν. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Βολταῖρος πρῶτος ἐφαρμόζει τὰς ἀρχὰς τῆς κριτικῆς ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἱστορίας. Ἐξετάζει τὴν ἱστορίαν πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς μεθόδου του ταύτης. Ὁμιλῶν περὶ τῶν Ἰνδῶν λέγει: “Οἱ Ἰνδοὶ εἰσὶν οἱ γλυκύτατοι τῶν ἀνθρώπων. Φρίττουσιν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ καὶ οἰασδήποτε βιαιοπραγίας, καὶ τοῦτο κατέστη ἐν αὐτοῖς δευτέρα φύσις συνεπεία τῆς πεποιθήσεως ἣν ἔχουν ὅτι φονεύοντες ἄνθρωπον ἢ ἄλλο τι ζῶον πιθανὸν νὰ φονεύσωσι πατέρα ἢ μητέρα ἢ εὐεργέτην μετενσαρκωθέντα. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀποκρούει πάντα φόνον μετ' ἴσης ἐμφάσεως, ἀλλὰ οἱ ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν λαοὶ οὐδέποτε ἐφήρμωσαν τὰ ζωτικώτερα διδάγματα τῆς θρησκείας ἣν ἠσπᾶσθησαν. Οἱ Ἰνδοὶ πάντοτε ἐφήρμωσαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πυθαγορισμοῦ. Τὰ σφαγεῖα ἐν οἷς οἱ χριστιανοὶ ἀγοράζουσι πτώματα πρὸς βρώσιν θὰ ἦσαν ἀπαίσια ἐν τῇ Ἰνδία καὶ θὰ ἐγέννων πανώλη. Οἱ Ἰνδοὶ ὀρέγονται

ἀγνῶν ὀπωρῶν, καὶ τὸ κλίμα των εὐνοεῖ πᾶν εἶδος καρποφόρου δένδρου. Ἡ ὀπωροφαγία ἀπαλλάσσει αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν δίψαν τοῦ οἴνο-πνεύματος καὶ οὕτω εἶνε λαὸς ἡπιος καὶ ἀμέτοχος τοῦ εὐερεθίστου καὶ σκαιοῦ ἠθους τῶν σαρκοβόρων λαῶν.” Μολονότι τὸ Ἰνδικὸν ἠθος οὐκ ὀλίγον ἐξέκλινεν ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Βούδα, εἶνε γεγονός ὅτι ἡ κρεοφαγία τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν ἀποτελεῖ πρόσκομμα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἰνδία. Θιασώτης τῆς δικαιοσύνης ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ λεγόμενον θετικὸν δίκαιον, ὁ Βολταῖρος ἐξανίσταται κατὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν λαῶν καὶ λέγει ὅτι τὸ θετικὸν δίκαιον οὐδέποτε ὠφέλησε διότι οἱ ἔχοντες ἐν χερσὶ τὴν ὑπάτην πολιτικὴν ἐξουσίαν πάντοτε ἠσχολήθησαν περὶ τοῦ ἰδίου μᾶλλον συμφέροντος παρὰ περὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ λαοῦ. Εἰς τὸ περίπυστον ἔργον τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τὸ ἀρξάμενον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Δαλαμπέρ καὶ τοῦ Διδερῶ, ὁ Βολταῖρος ἔγραψεν ὀλίγα ἄρθρα. Τὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου συνέλαβον διαπρεπεῖς ἄνδρες τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τάξιν λεξικοῦ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ διαφωτίσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Εἶνε τοῦ ἰδίου Βολταίρου ἡ περιγραφή αὐτῆ· ἀλλ' οἱ συγγραφεῖς τοῦ λεξικοῦ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπισύρῃσι τὴν καταφορὰν τοῦ κόσμου καὶ ἀπεκαλοῦντο ὄνειδιστικῶς “φιλόσοφοι.” Ἡ καταφορὰ ὁμως παρήγαγε τοῦτο τὸ καλὸν ὅτι οἱ συντάκται τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας συνηδελφώθησαν ἐνῶ πρὶν ἦσαν διηρημένοι ὑπὸ ἀντιζηλιῶν, ἀντιπαθειῶν καὶ ἐχθροτήτων. Συνηδελφώθησαν δὲ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βολταίρου καθ' οὗ πρότερον οἱ πλείστοι ἔτρεφον μῖσος. Ἐπερον ἔργον του τὴν Φιλοσοφίαν τῆς Ἱστορίας δέον νὰ μνημονεύσω διότι δι' αὐτῆς ἐπατάχθη καιρῶς ἡ ἐπικρατοῦσα εἰδωλολατρεία πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Εὐνοεῖται ἡ ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου ἐδημιούργησεν οὐκ ὀλίγους ἐχθρούς, καθ' ὧν ὁ Βολταῖρος ἀντεπεξῆλθε νικηφόρος διὰ τῆς ἀπαραμίλλου εἰρωνίας αὐτοῦ, γράψας τὸ βιβλίον Ἐπεράσπισις τοῦ θεοῦ μου. Μετ' ὀλίγον ἐδημοσιεύθησαν ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ γοητευτικὰ διηγήματα τοῦ Βολταίρου ἐν οἷς διατυπῶνται ὀριστικῶς ἢ κατὰ τῆς κρεοφαγίας ἀντιπάθειά του. Ἰδίως αὕτη καταφαίνεται εἰς τὴν Πριγγήπισαν τῆς Βαβυλώνας, ἔνθα καὶ δίδεται περιγραφή ἐνὸς γεύματος εἰς ὃ προσεκλήθη ἡ πριγγήπισα. Τὰ φαγητὰ ἦσαν ποικίλλα καὶ “συνίσταντο ἀπὸ ρύζιον, φάρον, σεμίγδαλιν, μακαρόνια, αὐγά, τυρία, πλακοῦντας, λαχανικά, ὀπώρας καὶ ἄριστα ἄθωα ποτὰ ὑπέρτερα τῶν ἀρίστων οἴνων.” Ἐν ἐπιστολῇ του ἐκ Ρώμης πρὸς φίλον του Ἰνδὸν ὁ Βολταῖρος περιγράφει ἐν γεῦμα ὡς ἐξῆς: “Ἡ αἵθουσα ἦτο μεγαλοπρεπῆς. Χρυσὸς καὶ ἄργυρος πανταχοῦ. Φαιδρότης καὶ εὐφυΐα ἠκτινοβόλουν ἀπὸ τοὺς δαιτυμόνας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, κάτω εἰς τὸ μαγειρεῖον, αἶμα

καὶ λίπος ἔρρεον εἰς φρικώδη μάζαν· δέρματα τετραπόδων, πτερὰ πτηνῶν μετὰ τῶν έντοσθίων των, ἀπετέλουν σωρούς φύρδην, μίγδην, ἐπίεζον τὴν καρδίαν, καὶ ἐσκόρπιζον πυρετούς." Δριμύς ὁ κάλαμός του ἔπεσε πολλάκις κατὰ τῶν ζωοτόμων ἐπιστημόνων. "Υπάρχουσι βάρβαροι συλλαμβάνοντες τὸ κυνάριον τὸ τόσῳ ὑπέρτερον τὸν ἄνθρωπον ὅσον ἀφορᾷ πίστιν καὶ φιλίαν, καὶ καθηλοῦντες αὐτὸ ἐπὶ τραπέζης, καὶ ἀνατέμνοντες αὐτὸ ἔτι ζῶν, καὶ ἐπιδεικνύοντες τὰς φλέβας του. Οἷα ἀνακάλυψις! Τὸ κυνάριον ἔχει φλέβας, ἔχει νεῦρα, ἔχει ὅλα τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἅτινα καὶ ὁ ἄνθρωπος. Μολαταῦτα ὁ κύριος καθηγητὴς μᾶς διαβεβαίωσεν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐδόθησαν εἰς τὸ κυνάριον ὄχι ἵνα δι' αὐτῶν αἰσθάνεται, ἀλλὰ ἵνα μὴ αἰσθάνεται. Ἐρωτῶ, πιστεύεις ὅτι ἡ Φύσις εἶνε τόσῳ βλάξ;" Ἀλλαχοῦ γράφει: "Ἡ Θεότης ἐπροίκισεν ὅλα τὰ ζῶα μὲ αἰσθήματα—αἰσθήματα πολλάκις ζωηρότερα καὶ ὀξύτερα τῶν ἀνθρωπίνων. Κατὰ συνέπειαν ἡ Θεότης ἀποστέργει τὴν βάρβαρον τῶν ἀνθρώπων ἔξιν νὰ τρέφονται μὲ αἷμα. Νομίζω ὅτι οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν ταύτην οὐδέποτε θὰ παρετήρησαν μετὰ προσοχῆς τὸν χαρακτήρα τοῦ ζώου, οὐδέποτε θὰ διέκριναν τοὺς παντοίους τόνους τῆς φωνῆς του—τόνους ἀνάγκης, θλίψεως, χαρᾶς, ἀλγους, ἀγάπης, ὀργῆς." Πάσης εὐκαιρίας ὁ Βολταῖρος ἐδράττετο ἵνα καταδείξῃ τὴν ὑποκρισίαν τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ καλοῦντος ἑαυτὸν χριστιανικόν, καὶ τὴν βαρβαρότητα τῆς κρεοφαγίας. Τῶν ἔργων του ὁ ἀριθμὸς εἶνε μέγιστος, τὴν δὲ κρίσιν περὶ ἑαυτοῦ συνοψίζει ὁ ἴδιος διὰ τοῦ στίχου *J'ai fait un peu de bien: c'est mon meilleur ouvrage.* Σχεδὸν ὅλα τὰ ἔργα του εἶνε ἀριστουργήματα καὶ θὰ μείνωσιν αἰώνιον καύχημα τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Ἄλλ' ὅ,τι ἐξαίρει αὐτὰ ὑπεράνω παντὸς ἐπαίνου εἶνε ὁ ἀνθρωπισμὸς τοῦ παραγαγιόντος αὐτά, ὁ ἐνθουσιασμὸς του ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τὸ ἄσπονδον μῖσος του κατὰ πάσης σκληρότητος καὶ κατὰ παντὸς ψεύδους.

Η ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣ.

[Τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦτο ἄρθρον ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ "Νέφ' Ἄσπει" καὶ τὸ κρίνομεν ἄξιον ἀναδημοσιεύσεως ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ.]

Ἐξ ὄλων τῶν συνταγῶν τῶν νεωτέρων ὑγιεινολόγων καὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν τῆς καθημερινῆς διαίτης τοῦ ἀνθρώπου ἐν ἀξίωμα ἐξάγεται κατὰ βάθος ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθές, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται κατὰ βούλησιν νὰ παρατείνῃ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ τὸν "κοινὸν νοῦν" εἰς τὴν καθημερινὴν διαίταν του. Εἶνε ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι οἱ ἄνθρωποι σήμερον πάσχουν ἀπὸ πληθώραν οὐρικοῦ ὀξέος, εἰς αὐτὸ δὲ κυρίως ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ μεγάλη θνησιμότης καὶ οἱ πρόωροι θάνατοι. "Ὅταν ὁ ὀργανισμὸς ὑπερκορεσθῇ τοῦ δηλητηριώδους αὐτοῦ ὀξέος καθίσταται ἐπιρρεπὴς εἰς ὅλας τὰς ἀσθε-

νείας. Προδιατίθεται νοσηρῶς. Εἶνε εὐπρόσβλητος καὶ ἐκ τῆς παραμικρᾶς ἀφορμῆς παρέχει προσφορώτατον ἔδαφος εἰς τὴν ἐπιδρομὴν πάσης ἀσθενείας. Εἶνε ἐπίσης ἀναμφισβήτητον, ὅτι κύριος παράγων τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος εἶνε ἡ ἀδιάκοπος χρῆσις τοῦ κρέατος. Οἱ καθιερωθέντες ὅροι τῆς συγχρόνου ἠλεκτρικῆς ζωῆς δὲν παρέχουν εἰς τὸν ὀργανισμὸν μας τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς ἀνάπαισιν, πρὸς τόνωσιν, πρὸς ἀναγέννησιν. Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ν' ἀναπληρῶνῃ τὰς βαθμηδὸν ἐξαντλουμένας δυνάμεις του ἐκ τῆς ἀενάου ἐργασίας διὰ τῆς συσσωρεύσεως τροφῶν ἐπὶ τροφῶν εἰς τὸν στόμαχόν του. Ὁ ὀργανισμὸς ἐπομένως πληροῦται σταθερῶς ἡμέρα τῇ ἡμέρα τοῦ θανατηφόρου ὀξέος. Τὸ σύστημα δηλητηριάζεται καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀρχίζει νὰ καταρρέῃ παρέχον ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῶν συνήθων νοσημάτων τῶν μαστιζόντων τὰς συγχρόνους κοινωνίας. Ὁ ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ ζῆσιν νεάζων πολὺ περισσότερα χρόνια ἀφ' ὅσον φαντάζεται, ἐὰν ἔχῃ τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ συμμορφώσῃ τὴν διαίταν του πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ἡ φυτοφαγία, τῆς ὁποίας διαπρύσιος κῆρυξ καὶ πρῶτος ὀπαδὸς ὑπῆρξεν ὁ ἄγγλος ποιητὴς Σέλλεϋ,* εἶνε ἡ μόνη διαίτα ἡ περισσότερον συμβιβαζομένη εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν. Φυτοφαγία ὅμως ὄχι ὑπὸ τὴν στενήν τῆς λέξεως σημασίαν. Ὅχι νὰ τρώγῃ κανεὶς ἀπλῶς λάχανα καὶ καρόττα. Ἀλλὰ νὰ συνδυάζῃ τὰς θρεπτικὰς καὶ εὐπέπτους τροφὰς ὄλων τῶν εἰδῶν τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς μὲ τὰ γαλακτερά, καὶ κάρνα παντὸς εἶδους. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τροφῆς, καταλλήλως παρασκευαζομένης, δὲν παράγει μόνον ὀλίγον οὐρικὸν ὀξύ εἰς τὸν ὀργανισμὸν μας, ἀλλὰ καὶ τὰ θρεπτικὰ καὶ ἀναγεννητικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀγγείων καὶ τοῦ αἵματος εἶνε πολλάκις ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῶν "αἰμοσταγῶν" ἐδεσμάτων. Φυτοφαγία καὶ αὐτοκράτησις εἶνε οἱ δύο πόλοι, περίξ τῶν ὁποίων πτερυγίζει ἡ ζωὴ, τὴν ὁποίαν πᾶς ἄνθρωπος μὲ κοινὸν νοῦν ἡμπορεῖ ν' ἀπολαύσῃ. Οἱ Ἰνδοὶ ἔχουν μίαν σοφωτάτην παροιμίαν λέγουσαν: ἡ ἀρρώστεια εἰσέρχεται εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ στόματος." Τὰ ἡμίση τῶν νοσημάτων τῶν ἀπὸστελλόντων σήμερον χιλιάδας εἰς τὸν ἄλλον κόσμον δύναται νὰ ἐξαφανισθοῦν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἐὰν ἡ φυτοφαγία καὶ ἡ αὐτοκράτησις ἀντικαθιστοῦν τὴν μονότονον κρεοφαγίαν καὶ πολυφαγίαν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ καταφεύγῃ εἰς τὰς συμβουλάς τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ νὰ ρυθμίξῃ τὴν διαίταν του ἀναλόγως τῆς ὀρέξεώς του, τῆς ἀντοχῆς τοῦ στομάχου του καὶ τῶν παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἔκαμε, καὶ μόνον αὐτὸς δύναται νὰ κάμῃ, ἐὰν ἔχῃ κοινὸν νοῦν, ἐπὶ τῶν γενικοτήτων καὶ τῶν λεπτο-

* Ἴδε μελέτην περὶ Σέλλεϋ, ὑπὸ Π. Δρακοῦλη ἐν τῇ "Παρηγοῦ", Μαΐου καὶ Ἰουνίου, 1892.

μερειῶν τοῦ ὀργανισμοῦ του. Οὕτως ἀπλουστεύεται τὸ ζήτημα τῆς μακροβιότητος καὶ τῆς διαρκούς ἀνθηρότητος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Καταλλήλως διαιτώμενος ὁ ἀνθρώπος, κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ κοινού νοῦ δύναται νὰ παρατείνῃ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του κατὰ πολὺ πλεον ἢ ὅσον πιστεύει, ν' ἀπολαμβάνῃ τὴν ζωὴν, νὰ αἰσθάνεται τὰ θέλητρά της, νὰ νεάξῃ καὶ ν' ἀκμάζῃ μέχρι βαθέος γήρατος.

Ὁ Τολστόης περὶ Ῥωσσίας. Τὸ ἄρθρον τοῦ Τολστόη τὸ δημοσιευθὲν ἐν τοῖς Τάϊμς τῆς 1 Αὐγούστου καταλαμβάνει ἑπτὰ ὕλας στήλας τοῦ φύλλου καὶ εἶνε ἄρθρον ἐξόχου δυνάμεως διανοοῦμαι δὲ νὰ μεταφέρω αὐτὸ συνοπτικῶς εἰς προσεχές τεύχος τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, συνοδεύων αὐτὸ μὲ διαφωτιστικὰς σκέψεις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα περὶ οὗ γράφει ὁ μέγας Ῥώσσιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀρκούμαι νὰ δώσω γενικὴν ἰδέαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του διότι εἶνε ἰσχυρισμὸς πείθων ὅτι ἡ Ῥωσσία ἔχει ἐκδοξὸν ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσῃ διὰ τὴν πρόδοον τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους. Πάντοτε οἱ πόλεμοι εἰσὶν ἀπευκταῖοι, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀρνούμεθα νὰ ἀσπασθῶμεν τὸν Χριστιανισμὸν ὅλος συνοψίζεται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν λόγον Του ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν τὰ ἀπευκταῖα εἶνε ἀναπόδραστα. Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμὸς προώριστα νὰ νικήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην κακεντρέχειαν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐνφ' ἀλλημικῶς παράγεται ὑπὲρ ἡμῶν ὠφέλεια ἐξ ἐκάστης συμφορᾶς, βαθμηδὸν βαδίζομεν, οἱ τε ἐκόντες καὶ οἱ ἄκοντες, πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν αἱ συμφοραὶ δὲν θὰ ἔχουν λόγον ὑπάρξεως. Διὰ τοῦτο σφάλλει ὁ φρονῶν ὅτι ἡ Ῥωσσία ἔπαθεν ἀνεπανόρθωτον ἦταν. Ἀπ' ἐναντίας φαίνεται προορισμὸς τῆς Ῥωσσίας νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τὰ πρόσω δυνάμει τῶν ἡτῶν της ὅσῃ καὶ δυνάμει τῶν νικῶν της*, καὶ εἶνε ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ της νὰ λύσῃ κοινωνικὰ προβλήματα διὰ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων κατέστησαν ἀνυρμόδια ἄλλαι χῶραι. Ὁ λήξας πόλεμος ὤθησε τὸ Ῥωστικὸν ἔθνος ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀληθείας ταύτης, καὶ ὁ Τολστόης διεξηγεῖ πῶς ἐπὶ τοῦ τάπητος τίθεται πρὸς λύσιν ἀκριβῶς νῦν τὸ ζήτημα τῆς ἐθνοποιήσεως τοῦ Ῥωστικοῦ ἐδάφους. Εἶνε πρόβλημα ὄχι μόνον τῆς Ῥωσσίας αὐτὸ ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἀνθρωπότητος. Εἶνε ὅμως ἀνεπίδεκτον λύσεως ἐν ἄλλαις χῶραις αἵτινες προέβησαν πάρα πολὺ εἰς τὴν ἐδραίωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς γαιοκτημοσύνης. Ἡ Ῥωσσία, ἂν δὲν ἀπατηθῇ ἀπὸ τοὺς διαφόρους παλιγευομένους καὶ ψευδομεταρρυθμιστὰς οἵτινες θέλουν νὰ εἰσαγάγῃ τὸ ἔωλα πολιτεύματα τῆς Εὐρώπης χωρὶς νὰ θίξῃ τὴν ἰδιωτικὴν γαιοκτημοσύνην ἣτις πανταῦ εἶνε τὸ μόνον πρόσκομμα κατὰ πάσης προόδου, θὰ καταργήσῃ τὸν ἀδικον τοῦτον θεσμὸν καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον κατήργησε τὴν δουλοπαροικίαν. Ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ γαιοκτημοσύνη εἶνε ἡ μόνη πηγὴ πάσης κακοδαιμονίας ἐντυπύεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ῥώσσου, ὅστις οὕτω βαθμηδὸν αἴγεται νὰ προσδίδῃ χαρακτῆρα θανασίμου ἀμαρτήματος εἰς τὸ κατέχειν γαίαν. Μία ψυχολογικὴ ἐπανάστασις προμηνύεται καθ' ἣν πᾶς γαιοκτῆμων θεωρεῖ ἑαυτὸν ἔνοχον ὡς παρεμποδίζοντα τὴν ὀλβιότητα ἀνθρώπων οἵτινες θὰ ἔζων ἀνέτως ἐκ τῆς καλλιέργειας ἀδεσμεύτου ἐδάφους. Ἡ θρησκευτικὴ αὐτὴ ἐντύπωσις ἐξαπλουμένη θὰ κατωστήσῃ ἀναπόδραστον τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιωτικῆς γαιοκτημοσύνης, καὶ ἡ Ῥωσσία οὕτω θὰ δόσῃ τὸ σύνθημα νέου κοινωνικοῦ καθεστώτος εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ Ῥωστικὴ κυβέρνησις τῆς ἡμέρας θὰ ἐξαγκασθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀμερικανοῦ κοι-

* Ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ Τομ. Α'. σελὶς 168.

νωμιολόγου Henry George ὅστις διὰ τῶν συγγραφῶν του καὶ δημηγοριῶν του ἐπρότεινε τὴν θέσπισιν ἐνὸς μοναδικοῦ βαρέος φόρου ἐπὶ τῆς γαιοκτημοσύνης καὶ τὴν κατάργησιν παντὸς ἄλλου φόρου. Βάσις τοῦ μέτρου τούτου εἶνε ἡ ἀρχὴ ὅτι οὐδεὶς ἐδημιούργησεν ἔδαφος, ἐπομένως οὐδεὶς δικαιούται νὰ εἶνε ἰδιοκτήτης ἐδάφους. Ὅπως ὁ ἀήρ, οὕτω καὶ τὸ ἔδαφος εἶνε προξὲς ἀπάντων, εἶνε δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀνθρώπον ὅστις ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκατεργάστου ὕλης καλεῖται νὰ δημιουργήσῃ τὰ χρειώδη του. Βεβαίως ἀνευ τοῦ μέτρου τούτου πᾶσα ἄλλη μεταρρύθμισις εἶνε φρούδη εἴτε ἐν Ῥωσσίᾳ εἴτε ἀλλαχού.

Ὁ Οὐάλλας περὶ Ἀγγλίας. Ὁ περιώνυμος κοινωνιολόγος καθηγητῆς δημοσιεύει λίαν ἐνδιαφέρουσαν συγγραφήν του δεικνύουσαν πῶς προώριστα νὰ διεξαχθῇ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ μετάβασις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ καθεστώτος ἀπὸ τὴν σημερινὴν πλουτοκρατίαν εἰς τὴν προσεχῆ Ἴσοπολιτείαν. Δὲν ἔχω χῶρον ἐνταῦθα νὰ μεταφέρω ἐκτενῶς τὸν ἰσχυρισμὸν του καὶ ἐπιφυλάττομαι νὰ πράξω τοῦτο εἰς προσεχές τεύχος διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ κινήσῃ ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ πρῶτον βῆμα τῆς μεταβάσεως ἔσται ἡ αὔξησις τῶν σοσιαλιστῶν βουλευτῶν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, ἀλλὰ πολλὰ θὰ προηγηθῶσι πρὶν σχηματισθῇ σοσιαλιστικὴ κυβέρνησις τὰ ὁποῖα προώριστα νὰ προεξασφαλίσωσι τὴν ἐδραίωσιν αὐτῆς. Αἱ πλείους τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων θὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τοὺς Δήμους. Ἐν τῇ συναφείᾳ ταύτῃ ὑπομνήσκω ὅσα ἔγραψον ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1903 ὑποδεικνύων ὡς μόνην λύσιν τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος νὰ ἀνατεθῇ τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος εἰς τοὺς Δήμους ἵνα οὕτω ἀντὶ νὰ μεταβαίνωσι τὰ κέρδη εἰς τοὺς μεγαλεμπόρους μεταβαίνωσι εἰς τοὺς δημότας. Ὁ Οὐάλλας διατυπώνει τὸ ἀξίωμα ὅτι ὁ μήπω γεννηθεὶς δὲν ἔχει δικαίωμα ἰδιοκτησίας, συνέπεια τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὁποίου ἔσται ὅτι προϊάτος τοῦ χρόνου τὸ Κράτος θὰ πλουτήσῃ κληρονομοῦν πάντας τοὺς ἀποθνήσκοντας ἄνευ ἀμέσων κληρονομῶν. Οἱ φόροι οὕτω θὰ κατωστῶσι περικτοί, τὰ χρειώδη τοῦ βίου θὰ γίνωσι λίαν ἐφθηνὰ καὶ τὸ ἐθνικὸν χρέος θὰ ἐξαφληθῇ ταχύτατα. Ἡ πολιτεία θὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν νέων. Αὗται καὶ ἄλλαι μεταβολαὶ θὰ συμβῶσι πρὶν ἢ προκύψῃ σχηματισμὸς σοσιαλιστικῆς κυβερνήσεως. Οὐδεμία βία, οὐδεὶς ἐξαγκασμός, διότι πάντες θὰ ἴδωσι τὸ συμφέρον των ἐν τῷ σχηματισμῷ αὐτῆς. Πρῶτον μέλημα τῆς τῆς ταυτῆς κυβερνήσεως ἔσται ἡ ὀργάνωσις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Δημόσια ἀποθήκαι τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου θὰ ἰδρυθῶσιν ἵνα παρέχωνται τὰ πάντα εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, τῆς ἀρίστης ποιότητος καὶ εἰς τιμὰς μὴ ὑπερβαίνουσας τὴν δαπάνην τῆς παραγωγῆς. Κατόπιν γεωργικὰ κτήματα καὶ ἐργοστάσια θὰ ἰδρυθῶσιν ἀνατιθέμενα εἰς τοὺς Δήμους, ὥστε πᾶν κέρδος νὰ μεταβαίνῃ εἰς τοὺς δημότας. Μαγειρεία, πλυντήρια, πρακτορεία οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ ἐστιατόρια θὰ ἰδρυθῶσιν ἐπίσης ἀνατιθέμενα εἰς τοὺς Δήμους. Σοβαρὰ συνέπεια τῶν μέτρων τούτων ἔσται ἡ σημαντικὴ αὔξησις τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου. Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ ὡς χρήματος αὐτομάτως θὰ ἐξατμισθῇ καὶ ὡς μόνον μέσον ἀνταλλαγῆς ἔσται χαρτονόμισμα ἐκπροσωποῦν παραγωγικὴν ἐργασίαν. Οἱ ἑκατομμυριοῦχοι θὰ ἐκλείψωσιν αὐτομάτως διότι τὸ κράτος συναγωνιζόμενον πρὸς αὐτοὺς θὰ τοὺς θέσῃ ταχέως ἐκτὸς συναγωνισμοῦ ἀκόλουθοῦν ἀκριβῶς τὴν μεθοδὸν των, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ νὰ ἔχωμεν στρατιάς πενήτων μὲ δέκα ἑκατομμυριοῦχους ἐπὶ κεφαλῆς θὰ ἔχωμεν κοινωνίαν εὐπόρων μὲ κυβέρνησιν ἀσχολουμένην ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ συμφέρον—πλοῦτον, ὑγείαν καὶ ἀνάπτυξιν—ἀπάντων τῶν πολιτῶν.